

การกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง

เมืองโบราณดงแม่นางเมือง(ธานยบุรี) เลขที่ทะเบียน 22-3
บ้านมาบมะขาม ตำบลเจริญผล อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์
บ้านดงแม่ศรีเมือง ตำบลตาสัง อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

คณะกรรมการเพื่อพิจารณากำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง

การกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง

เมืองโบราณดงแม่หางเมือง(ธานยบุรี) เลขที่ทะเบียน 22-3
บ้านมาบมะขาม ตำบลเจริญผล อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์
บ้านดงแม่ศรีเมือง ตำบลตาสั่ง อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

คณะกรรมการเพื่อพิจารณากำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง

เมืองโบราณดงแม่นางเมือง(ชานยบุรี)

เมืองโบราณดงแม่นางเมือง หรือเมือง “ชานยบุรี” ตามชื่อปรากฏในศิลาจารึก พ.ศ. 1710 และเรียกชื่อเป็นดงแม่ศรีเมือง ตามชื่อหมู่บ้านที่เปลี่ยนใหม่ตามตำนาน อยู่ในเขตการปกครอง หมู่ที่ 10 บ้านดงแม่ศรีเมือง ตำบลตาสัง และหมู่ที่ 4 บ้านมาบมะขาม ตำบลเจริญผล อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ (ทะเบียนเมือง เลขที่ 22-3) ในพื้นที่การบริหารส่วนตำบลตาสัง มีที่ตั้งสำนักงานอยู่ทางทิศใต้ของเมืองโบราณ ระยะทาง 4.5 กิโลเมตร และในพื้นที่การบริหารส่วนตำบลเจริญผล มีที่ตั้งสำนักงานอยู่ทางทิศใต้ของเมืองโบราณ ระยะทาง ประมาณ 6 กิโลเมตร

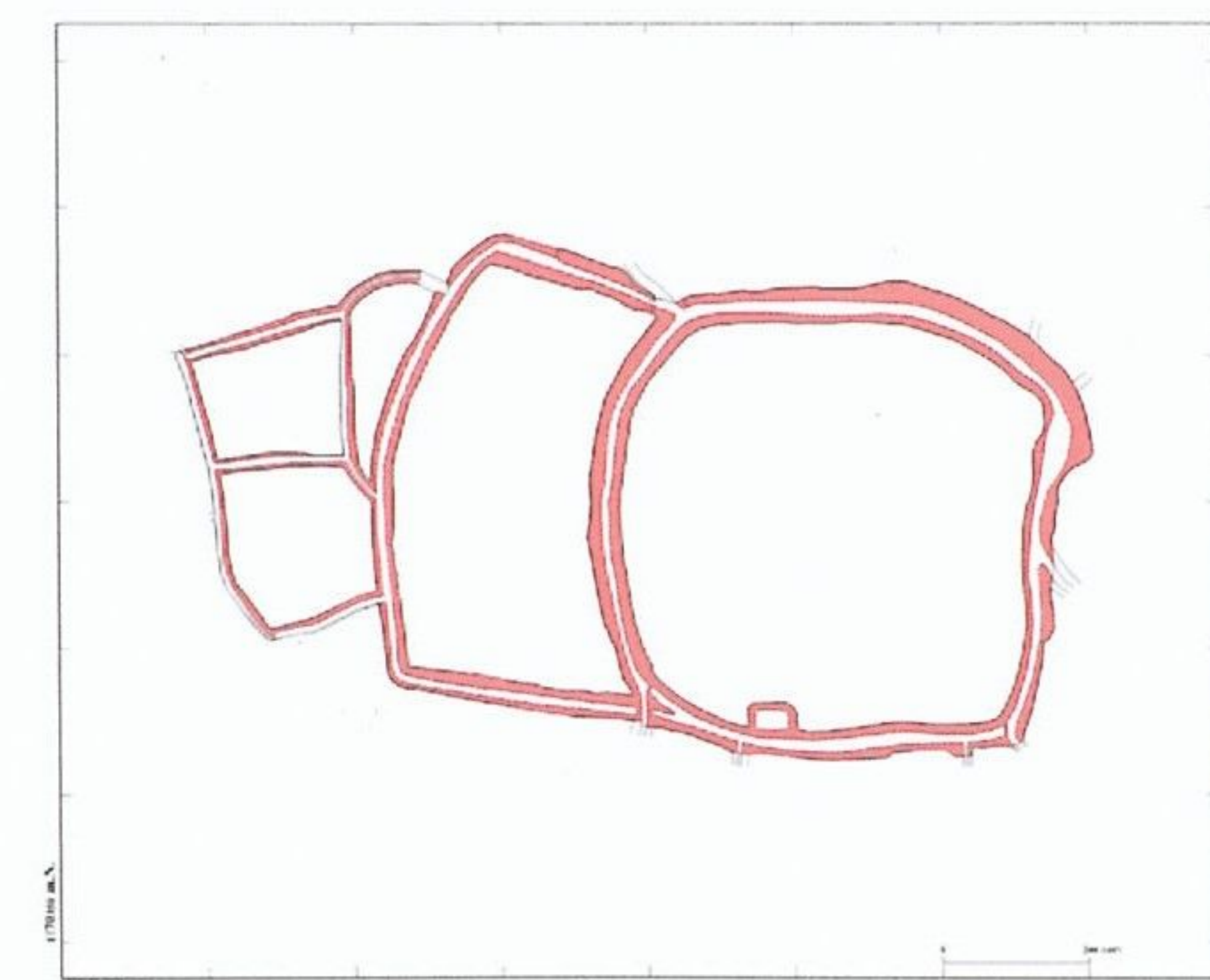
ตัวเมืองตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบที่ถมตะกอนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิงตอนล่าง ระยะทางห่างจากแม่น้ำปิงประมาณ 11 กิโลเมตร เป็นบริเวณด้านตะวันตกส่วนล่างของเนินตะกอนรูปพัดกำแพงเพชร ที่ระดับความสูงจากน้ำทะเลปานกลางประมาณ 45 ถึง 48 เมตร ด้านทิศเหนือมีเขากะลอนเป็นภูเขาโดด ยอดสูง 252 เมตร ห่างจากตัวเมืองประมาณ 10 กิโลเมตร และมีคลองวังไหลจากแม่น้ำปิงผ่านเชิงเขาด้านตะวันตก ผ่านบริเวณที่ตั้งเมืองโบราณดงแม่นางเมือง ไปรวมกับคลองคด และคลองเคียน ไหลออกสู่ที่ราบลุ่มบริเวณตีนปิงที่แม่น้ำปิงและแม่น้ำน่านไหลมาบรรจบกันที่ปากน้ำโพ ทางทิศใต้ของดงแม่นางเมืองระยะทางประมาณ 36 กิโลเมตร

กำแพงเมือง-คูเมืองโบราณดงแม่นางเมืองสร้างขึ้นโดยอาศัยทางน้ำเก่าคลองวัง ก่อนที่จะเปลี่ยนทางเดินไปไหลตามแนวปัจจุบัน โดยขุดลอกเป็นคูเมือง ด้านทิศเหนือ และทิศตะวันออกของดงแม่นางเมืองกำแพงเมือง-คูเมือง มีแผนผังเป็นแบบเมืองซ้อน แบ่งพื้นที่เมืองเป็น 3 ส่วนเชื่อมต่อกันในแนวตะวันออก-ตะวันตก กลุ่มพื้นที่ขนาดกว้างยาวประมาณ 690 x 1,260 เมตร ส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 มีคูขุดลึกถึงระดับกักเก็บน้ำ มีคันดินสองข้างยกระดับน้ำเป็นแนวโค้งล้อมรอบบริเวณส่วนที่ 1 เป็นรูปเหลี่ยมมุมมนขนาด 670 x 690 เมตร ส่วนที่ 2 เป็นส่วนขยายของส่วนแรกไปทางตะวันตก และส่วนที่ 3 เป็นส่วนขยายจากส่วนที่ 2 ไปทางตะวันตก มีแนวเป็นเส้นตรงมุมเหลี่ยมแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนๆ

บริเวณเมืองโบราณดงแม่นางเมือง เป็นที่รู้จักของท้องถิ่นมานานตั้งแต่ พ.ศ. 2499 เนื่องจากขุดพบโบราณวัตถุและจารึกดงแม่นางเมือง กรมศิลปากรโดยนายมานิต วัลลิโกดม ได้ขุดสำรวจทางโบราณคดี ใน พ.ศ. 2509 ได้พบโบราณวัตถุ พระพุทธรูปสำริด และหินทราย พระพิมพ์รวมถึงเครื่องปั้นดินเผาจีน เป็นศิลปะสมัยทวารวดี และลพบุรี และในปี พ.ศ. 2552 โดยสำนักศิลปากรที่ 4 ลพบุรี ได้มีการขุดสำรวจทางโบราณคดีพบโครงกระดูก 52 โครง สันนิษฐานว่าเป็นการตั้งถิ่นฐานในสมัยทวารวดี และตามศิลาจารึกดงแม่นางเมือง จารึกภาษาอินเดียกลางด้านหนึ่ง อีกด้านหนึ่งเป็นภาษาขอมได้จารึกเวลา พ.ศ. 1710 ชื่อเมือง “ชานยบุรี” และเจ้าเมืองชื่อ สุนัตต์

เมืองโบราณบ้านดงแม่นางเมืองเป็นที่รู้จักสำหรับท้องถิ่นเป็นอย่างดี องค์การบริหารส่วนตำบลได้ให้ความสำคัญ และจัดหางบประมาณสำหรับการขุดสำรวจโบราณคดี และประชาสัมพันธ์จังหวัดได้ทำวิทยุทัศน์เผยแพร่เกี่ยวกับเมืองโบราณดงแม่นางเมือง

หลักฐานกำแพงเมือง-คูเมืองในรูปถ่ายทางอากาศเห็นได้ชัดเจนทุกโครงการ และสามารถกำหนดแนวกำแพงเมืองได้สมบูรณ์ รวมถึงแนวคูคลองล้อมรอบบริเวณที่ต้องนำมาพิจารณาออกเหนือจากที่กำหนดไว้เดิม

กำแพงเมือง-คูเมือง

- บ้าน มาบมะขาม
- ตำบล เจริญผล
- อำเภอ บรรพตพิสัย
- จังหวัด นครสวรรค์

สารบัญ

เมืองโบราณดงแม่นางเมือง(ชานยุวี)

สารบัญ	หน้า	หน้า	
1. คำนำ	1		
2. คณะกรรมการเพื่อพิจารณากำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง	1		
3. คณะทำงานศึกษาขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง			
ผู้ประสานงานกรมธนารักษ์	1		
คณะทำงาน (สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากรและสถาบันถิ่นฐานไทย)	1		
4. ตำแหน่งที่ตั้งเมือง			
ตำแหน่งที่ตั้งเมือง	2		
แผนที่แสดงขอบเขตจังหวัด	2		
แผนที่ภูมิประเทศมาตราส่วน 1:50,000	2		
5. สภาพแวดล้อมการตั้งถิ่นฐานและความสำคัญในทางประวัติศาสตร์โบราณคดี			
สภาพแวดล้อมการตั้งถิ่นฐาน	3		
แผนที่แสดงสภาพแวดล้อมการตั้งถิ่นฐาน	3		
ภาพถ่ายทางอากาศบริเวณเมืองโบราณดงแม่นางเมือง(ชานยุวี)	4		
แผนที่กำแพงเมือง-คูเมืองโบราณดงแม่นางเมือง(ชานยุวี)	4		
ความสำคัญในทางประวัติศาสตร์โบราณคดี	5		
เอกสารอ่านประกอบ	6		
6. การกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง			
รูปถ่ายทางอากาศที่ใช้ในการศึกษาและทำแผนที่	7		
การเตรียมภาพเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูล และจัดทำแผนที่	8		
การกำหนดขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมือง	8		
สภาพกำแพงเมือง-คูเมืองและข้อเสนอแนะ	8		
แผนที่แสดงแนวเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง	9		
แผนที่แสดงแนวเขตกำแพงเมือง-คูเมืองในช่วงเวลาต่างๆ	9		
แผนที่ภาพถ่ายออร์โธรีซิเริงเลข	10		
แผนที่รูปถ่ายทางอากาศโครงการ LTP	11		
แผนที่รูปถ่ายทางอากาศโครงการ N.S.3	12		
แผนที่รูปถ่ายทางอากาศโครงการ VAP61	13		
แผนที่รูปถ่ายทางอากาศโครงการ WWS	14		
แผนที่ภาพถ่ายออร์โธรีซิเริงเลข มาตราส่วน 1:4,000	15		
		7. การสำรวจในภูมิประเทศ	
		การสำรวจในภูมิประเทศ	20
		แผนที่แสดงตำแหน่งและทิศทางการบันทึกภาพ	20
		กิตติกรรมประกาศ	20
		รูปถ่ายบันทึกจากการสำรวจภาคสนาม	21
		8. การอ่านพิกัดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง	
		การอ่านพิกัดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง	29
		ตำแหน่งและค่าพิกัดฉากยูทีเอ็ม มาตราส่วน 1:4,000	30

1. คำนำ

กำแพงเมือง-คูเมือง เป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินตามความในมาตรา 1304(3) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นที่ราชพัสดุโดยนัยตามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติที่ราชพัสดุ พ.ศ.2518 และมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้บัญญัติให้กระทรวงการคลังเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ กรมธนารักษ์มีหน้าที่สำรวจ เพื่อขึ้นทะเบียนเป็นที่ราชพัสดุ และมีหน้าที่ดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งหนังสือสำคัญสำหรับที่ดินแปลงนั้นๆ คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2534 อนุมัติให้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณากำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง และต่อมาได้มีการปรับปรุงโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการ กรมธนารักษ์ใหม่ โดยขออนุมัติคณะรัฐมนตรีเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบคณะกรรมการฯ คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2546 อนุมัติให้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณากำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง มีอำนาจหน้าที่วางหลักเกณฑ์ และกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมืองในแต่ละท้องที่ให้เป็นการแน่นอน โดยคณะกรรมการฯ ได้วางแนวทางการกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือตัดแปลงสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ให้เป็นขอบเขตล้อมรอบบริเวณการตั้งถิ่นฐาน ประกอบกิจกรรมร่วมกัน ใช้ประโยชน์ในการป้องกัน กักเก็บน้ำ ระบายน้ำ การคมนาคม อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างประกอบกัน ด้วยวิธีการศึกษาวิเคราะห์จากภาพถ่ายทางอากาศ ระวังแผนที่ หลักฐานทางประวัติศาสตร์ และสภาพภูมิประเทศเพื่อใช้เป็นข้อมูลกำหนดขอบเขตลงในภาคพื้นดินในขั้นตอนต่อไป กรมธนารักษ์มีหน้าที่จัดเตรียมข้อมูลการศึกษาวิเคราะห์กำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมืองของแต่ละเมือง ลงบนรูปถ่ายทางอากาศที่ได้ปรับแก้ความคลาดเคลื่อน (Rectified) ตามมาตรฐานรูปถ่ายทางอากาศแสดงพิกัดฉาก ยู ที เอ็ม แล้วนำเสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณากำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง พิจารณาให้ความเห็นชอบในเบื้องต้นก่อนการรังวัดทำแผนที่ในภาคพื้นดิน และจัดให้มีข้อมูลเอกสารสำหรับใช้เป็นหลักฐานกำแพงเมือง-คูเมือง โดยครอบคลุมข้อมูลประวัติศาสตร์โบราณคดี รวมทั้งรูปถ่ายทางอากาศ ในลักษณะที่สามารถจัดเก็บรักษาข้อมูลได้สะดวก และคงสภาพถาวร

การศึกษาขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมือง บริเวณเมืองโบราณแดงแมนางเมือง(ชานขุรี) ตำบลตาสัง, ตำบลเจริญผล อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ เป็นแผนงานหนึ่งในแผนปฏิบัติงานสำรวจที่ราชพัสดุ ประจำปี พ.ศ.2553 ของกรมธนารักษ์ โดยได้มอบหมายให้ สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร ประสานงานกับสถาบันดินฐานไทย ดำเนินการศึกษาวิจัยกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง 25 บริเวณ ได้แก่ที่ดินในท้องที่ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดชลบุรี จังหวัดพิจิตร จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดละ 1 บริเวณ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดราชบุรี จังหวัดละ 2 บริเวณ จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดละ 3 บริเวณ จังหวัดขอนแก่น 4 บริเวณ และจังหวัดร้อยเอ็ด 5 บริเวณ โดยอาศัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดี สภาพแวดล้อมการตั้งถิ่นฐาน และสภาพการถูกทำลายรวมถึงการตรวจสอบข้อมูลในภูมิประเทศ ทำการพิจารณาร่วมกับรูปถ่ายทางอากาศโครงการต่างๆ และระวังแผนที่รูปถ่ายทางอากาศระบบพิกัดฉากยูทีเอ็มของกรมที่ดิน หรือ รูปถ่ายทางอากาศปรับแก้ความคลาดเคลื่อน(Orthophotos) ของหน่วยงานอื่นซึ่งเป็นที่ยอมรับ เพื่อให้ทราบถึงลักษณะกำแพงเมือง-คูเมือง ขอบเขตและการใช้ประโยชน์ พร้อมกับกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง ตามผลการศึกษาฯ ลงในระวังแผนที่รูปถ่ายทางอากาศระบบพิกัดฉากยูทีเอ็ม หรือ รูปถ่ายทางอากาศปรับแก้ความคลาดเคลื่อนดังกล่าว แล้วจัดทำข้อมูลเป็นรูปเล่มเพื่อความสะดวกในการนำเสนอผลการศึกษาคณะกรรมการเพื่อพิจารณากำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง เพื่อพิจารณาให้การรับรองและใช้เป็นหลักฐานสำหรับเป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตฯในภาคสนามต่อไป

2. คณะกรรมการเพื่อพิจารณากำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง

อธิบดีกรมธนารักษ์		ประธานกรรมการ
รองอธิบดีกรมธนารักษ์ (ด้านที่ราชพัสดุ)		รองประธานกรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย		กรมธนารักษ์
ผู้แทนสำนักแก้ไขปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ	กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กรมการ
ผู้แทนกรมศิลปากร		กรมการ
ผู้แทนกรมที่ดิน		กรมการ
ผู้แทนกรมแผนที่ทหาร		กรมการ
ผู้แทนกรมโยธาธิการและผังเมือง		กรมการ
ผู้แทนสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม		กรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังแต่งตั้ง		กรมการ
ผู้ทรงคุณวุฒิที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังแต่งตั้ง		กรมการ
ผู้อำนวยการกองแผนงาน		กรมธนารักษ์
ผู้อำนวยการสำนักบริหารจัดการฐานข้อมูลที่ราชพัสดุ		กรมธนารักษ์
นายช่างสำรวจอาวุโส สำนักบริหารจัดการฐานข้อมูลที่ราชพัสดุในเขตพื้นที่		กรมธนารักษ์
นายช่างสำรวจอาวุโส หรือนายช่างสำรวจ ระดับชำนาญงาน		กรมธนารักษ์
สำนักบริหารจัดการฐานข้อมูลที่ราชพัสดุ		กรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

3. คณะทำงานศึกษาขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง

ผู้ประสานงานกรมธนารักษ์

นายชาญชัย คุ้มบุญ	ผู้อำนวยการสำนักบริหารจัดการฐานข้อมูลที่ราชพัสดุ
นายสุทธิพร คงวุธ	ผู้อำนวยการส่วนสำรวจและส่งเสริมการรังวัด 1 สำนักบริหารจัดการฐานข้อมูลที่ราชพัสดุ
นายสุทธิพงษ์ สุรปรัชญากุล	ผู้อำนวยการส่วนสำรวจและส่งเสริมการรังวัด 2 สำนักบริหารจัดการฐานข้อมูลที่ราชพัสดุ
นายวิเชษฐ์ บัวมาศ	นายช่างสำรวจอาวุโส สำนักบริหารจัดการฐานข้อมูลที่ราชพัสดุ

คณะทำงาน (สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากรและสถาบันดินฐานไทย)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ทิวา ศุภจรรยา	รศ.สุรพล นาดะพินธุ	ดร.ประสิทธิ์ เอื้อตระกูลวิทย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชวลิต ขาวเขียว	นายอุกฤษณ์ สายชุ่มอินทร์	นางสาววิรัชรี หลวงศรี
นายกฤษณพล วิษณุพันธุ์	นางสาวนิธิตา เงินสุวรรณ	นางสาวอรพรรณ ปริพล
นายสิริ พลอยมุกดา	นายนิคม ภูปา	นางสาวยุรดิگانต์ จันทร์วิกรณ์
นายบริสุทธิ์ บริพันธ์	นายวรกร เสงไม้	นางสาวธีรพร ชื่นพี
นายพนพล สุขเมธี	นางสาวดวงดาว ชัยจักร	นางสาวเกศกนก ชัยสุรินทร์
นางสาวจิตภา ศรีมุข	นางสาววาสนา ขวัญเพชร	นางสาวบังอร ชันโท
นางสาวโสภิต อาชวมธากุล	นายสุเมธ นพแก้ว	

5. สภาพแวดล้อมการตั้งถิ่นฐานและความสำคัญในทางประวัติศาสตร์โบราณคดี

สภาพแวดล้อมการตั้งถิ่นฐาน

เมืองโบราณดงแม่นางเมือง (ทะเบียนเลขที่ 22-3) มีกำแพงเมือง-คูเมืองตั้งอยู่ในเขตการปกครอง หมู่ที่ 4 บ้านมาบมะขาม ตำบลเจริญผล และหมู่ที่ 10 บ้านดงแม่ศรีเมือง ตำบลตาสัง อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ในพื้นที่การบริหารต่อเนื่องของ 2 องค์การบริหารส่วนตำบล โดยพื้นที่เมืองด้าน ตะวันออกอยู่ในเขตตำบลเจริญผล ที่ตั้งอยู่ห่างจากเมืองโบราณไปทางทิศใต้ ระยะทาง 6 กิโลเมตร และ พื้นที่เมืองด้านตะวันตกอยู่ในเขตตำบลตาสัง มีที่ตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ห่างเมืองโบราณไปทาง ทิศใต้ระยะทาง 4.5 กิโลเมตร โดยที่ตั้งอำเภอบรรพตพิสัยอยู่ห่างจากเมืองโบราณดงแม่นางเมืองไปทางทิศ ใต้ ระยะทาง 10.5 กิโลเมตร

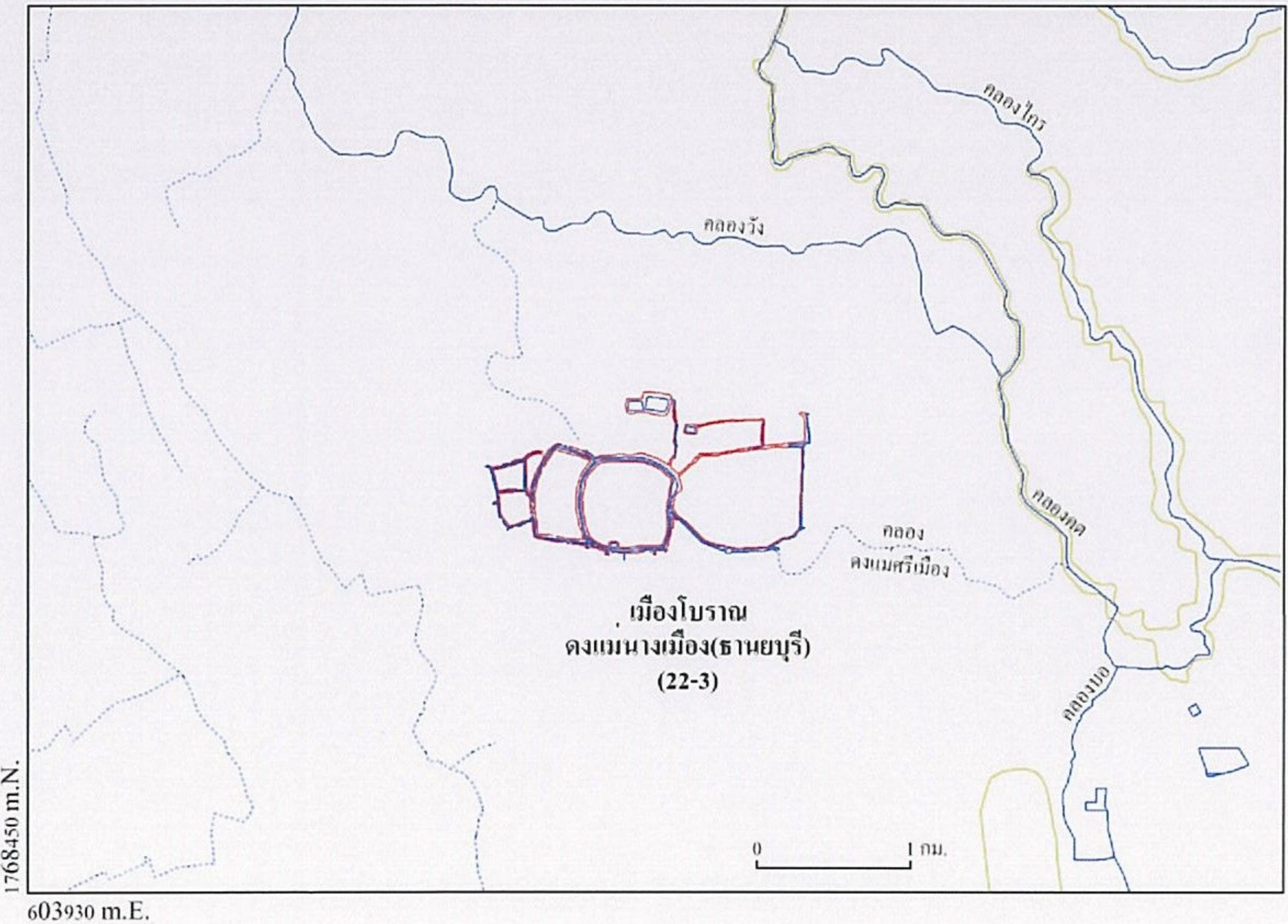
สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบในบริเวณฝั่งตะวันออกของกลุ่มแม่น้ำปิงตอนล่าง ระหว่างเมือง กำแพงเพชรทางด้านเหนือ ระยะทางประมาณ 74 กิโลเมตร และเมืองปากน้ำโพทางด้านใต้ ระยะทาง ประมาณ 36 กิโลเมตร อยู่ห่างไปทางทิศตะวันออกของแม่น้ำปิง ระยะทางประมาณ 11 กิโลเมตร ที่ตั้ง เมืองดงแม่นางเมืองอยู่ในบริเวณตอนล่างของที่ราบเนินตะกอนรูปพัดกำแพงเพชร ที่ระดับความสูง ประมาณ 45-48 กิโลเมตร มีคลองวังซึ่งรับน้ำจากเนินตะกอนรูปพัดกำแพงเพชร และจากลำน้ำปิงในฤดูน้ำหลากไหลผ่านเมืองโบราณ โดยโอบล้อมบริเวณเมืองด้านทิศเหนือ และทิศตะวันออกของบริเวณที่ตั้งเมือง โบราณดงแม่นางเมือง ซึ่งคลุมพื้นที่กว้างขวาง เนื่องจากการขยายเมืองจากบริเวณที่มีกำแพงเมือง-คูเมือง ล้อมรอบขึ้นไปทางทิศเหนือจรดแนวคลองวัง โดยคลองวังไหลไปบรรจบกับคลองคต และคลองเคียนที่ บริเวณบ้านคลองคตทางตะวันออกของดงแม่นางเมือง ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร มีลำน้ำหลายสาย ระบายน้ำจากบริเวณตะกอนรูปพัดกำแพงเพชรออกสู่บริเวณดินปิง ซึ่งเป็นบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง บรรจบกับแม่น้ำน่าน ที่ตั้งเมืองปากน้ำโพหรือตัวเมืองจังหวัดนครสวรรค์

กำแพงเมือง-คูเมืองโบราณดงแม่นางเมืองสร้างขึ้นโดยอาศัยทางน้ำเก่าคลองวัง ซึ่งไหลแยกลงมา ทางทิศใต้ และไปรวมกับคลองคตที่บริเวณห่างจากตำแหน่งที่คลองวังปัจจุบันไหลไปรวมกับคลองคตมา ทางทิศใต้ ระยะทางประมาณ 1.5 กิโลเมตร ในรายงานฉบับนี้จะเรียกคลองนี้ว่า “คลองเมือง” การสร้าง กำแพงเมือง-คูเมืองโบราณดงแม่นางเมืองได้อาศัยขุดลอกคลองเมืองเป็นคูเมือง กำแพงเมืองโบราณดงแม่ นางเมืองด้านทิศเหนือ และด้านทิศตะวันออก คลองเมืองระบายน้ำจากคลองวังด้านทิศเหนือห่างจากตัว เมืองประมาณ 1.8 กิโลเมตร นำน้ำมากักเก็บในบริเวณคูเมือง มีคันดินยกระดับน้ำ มีทางระบายน้ำออกสู่ แปลงนา ด้านทิศใต้ และตะวันตก และมีทางระบายน้ำตามแนวคลองเมือง หรือตามแนวคลองวังเก่าไป ออกคลองคตดังกล่าว

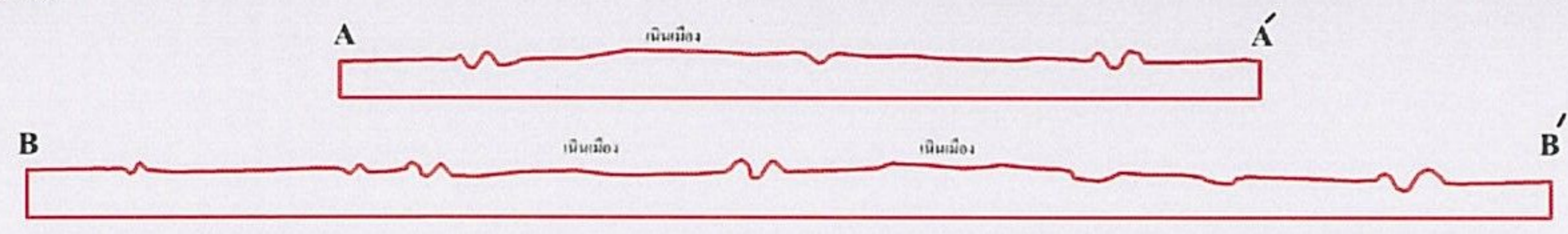
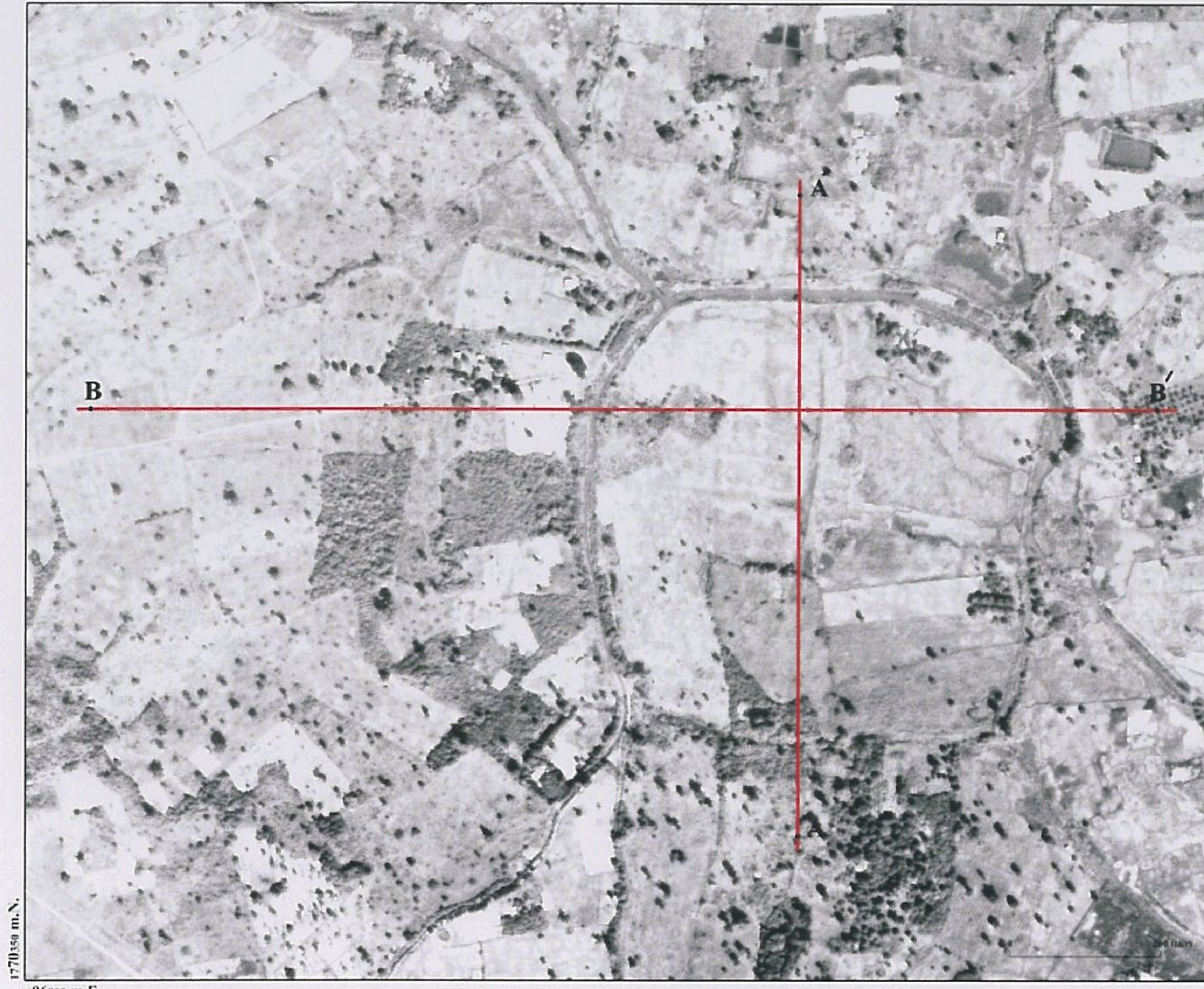
กำแพงเมือง-คูเมืองโบราณดงแม่นางเมืองมีแผนผังเป็นรูปแบบเมืองซ้อน คลุมพื้นที่ขนาด กว้างยาวประมาณ 690 x 1,260 เมตร แบ่งพื้นที่เมืองออกเป็น 3 ส่วน ขาวต่อเนื่องกันในแนวทิศตะวันออก- ตะวันตก ส่วนแรกสร้างขึ้นเป็นคูชั้นเดียว มีคันดิน 2 ข้างยกระดับน้ำล้อมรอบบริเวณ เป็นรูปมูมมน กว้างยาว ประมาณ 656 x 670 เมตร มีแนวกำแพงเมือง-คูเมืองด้านทิศตะวันตก และทิศเหนือเป็นแนวโค้ง ส่วนด้านทิศใต้และทิศตะวันออกเป็นแนวตรงบรรจบกันเป็นมูมมน มองคล้ายรูปวงกลม และมีแนวคลอง

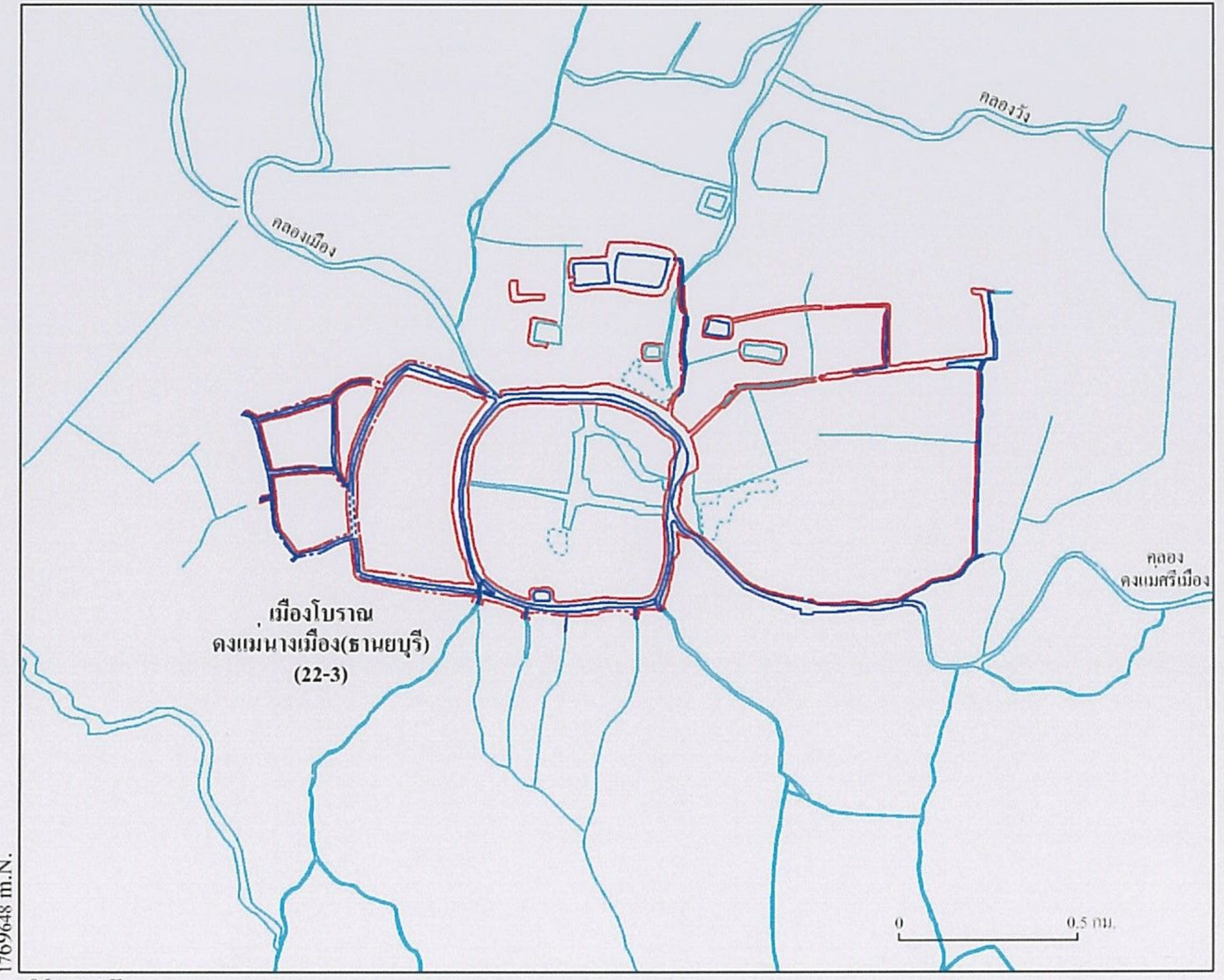
รูป 5.1 ก แผนที่แสดงสภาพแวดล้อมการตั้งถิ่นฐานบริเวณที่ราบฝั่งตะวันออกของกลุ่มแม่น้ำปิงตอนล่าง

รูป 5.1 ข แผนที่แสดงสภาพแวดล้อมการตั้งถิ่นฐานเมืองโบราณดงแม่นางเมือง(ชานยบุรี) และเมืองโบราณใกล้เคียง

5.2 ภาพถ่ายทางจินตภาพบริเวณเมืองโบราณดงแม่นางเมือง(ชานขุบุรี) แสดงลักษณะภูมิประเทศบริเวณ

5.3 แผนที่กำแพงเมือง-คูเมืองโบราณดงแม่นางเมือง(ชานขุบุรี)

ขวางกลางเมืองเป็นรูปกากบาท ตามแนวเบนไปจากทิศเหนือ-ใต้ และทิศตะวันออก-ตะวันตก ส่วนที่ 2 เป็นส่วนขยายเมืองออกมาทางตะวันตก เป็นคูชั้นเดียว และคันดินยกระดับน้ำ 2 ข้างและมีแนวคู ด้านตะวันตกโค้งรับกับแนวคูของกำแพงเมือง-คูเมืองส่วนแรก คูเมืองทั้ง 2 ส่วนขุดลึกถึงระดับกักเก็บน้ำ และมีคันดินยกระดับน้ำ และมีแนวกำแพงเมือง-คูเมืองเป็นแนวโค้ง เชื่อมต่อกันยาวในแนวตะวันออก-ตะวันตก ครอบคลุมพื้นที่ขนาดกว้างยาวประมาณ 670 x 1,000 เมตร แผนผังกำแพงเมือง-คูเมืองเป็นแนวโค้งมุมมนแสดงถึงวัฒนธรรมเดียวกัน ซึ่งแตกต่างจากแผนผังกำแพงเมือง-คูเมืองส่วนที่ 3 ซึ่งมีแนวกำแพงเมือง-คูเมืองเป็นเส้นตรงตัดกันเป็นมุมเหลี่ยมแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วนๆ เป็นส่วนขยายเมืองต่อจากกำแพงเมือง-คูเมืองส่วนที่สองไปทางตะวันตก

นอกเหนือจากร่องรอยกำแพงเมือง-คูเมือง 3 ส่วนดังกล่าวแล้ว บริเวณด้านทิศเหนือ และตะวันออกของบริเวณที่ตั้งกำแพงเมือง-คูเมือง ได้พบร่องรอยการตั้งถิ่นฐานเป็นเนินสูง และสระน้ำจำนวนมาก รวมถึงเครือข่ายคูคลองเชื่อมต่อทางน้ำเก่าล้อมรอบบริเวณที่เป็นพื้นที่กว้าง เป็นหลักฐานการตั้งถิ่นฐานที่สันนิษฐานได้ว่าเกิดขึ้นก่อนการตั้งถิ่นฐานบริเวณที่มีกำแพงเมือง-คูเมืองล้อมรอบ หรือเป็นการขยายพื้นที่การตั้งถิ่นฐานภายหลังที่มีการขุดคูเมือง-กำแพงเมืองแล้ว นับได้ว่าเป็นการตั้งถิ่นฐานขนาดใหญ่ครอบคลุมพื้นที่ขนาดประมาณ 4 ตารางกิโลเมตร

ความสำคัญในทางประวัติศาสตร์โบราณคดี

เมืองโบราณดงแม่นางเมืองเป็นที่รู้จักของท้องถิ่น เนื่องจากได้พบโบราณวัตถุและได้พบศิลาจารึกดงแม่นางเมืองใน พ.ศ. 2499 ภายหลังกรมศิลปากร โดยนายมานิต วัลลิโภดม ใน พ.ศ. 2509 ได้ขุดสำรวจทางโบราณคดีได้พบโบราณวัตถุ พระพุทธรูปสำริด และหินทรายวัฒนธรรมทวารวดี พระพิมพ์แบบทวารวดี และลพบุรี เครื่องปั้นดินเผาเคลือบของจีน รวมถึงลวดลายปูนปั้นประดับโบราณสถาน นอกจากนี้ยังได้ขุดพบโครงกระดูก มีกำไลสำริด เป็นเครื่องประดับแขน สันนิษฐานว่าเมืองโบราณดงแม่นางเมืองเป็นบ้านเมืองมาแต่สมัยทวารวดีพุทธศตวรรษที่ 12-14 และต่อเนื่องถึงพุทธศตวรรษที่ 18 ตามศิลาจารึกพบที่บ้านมาบมะขามเมืองโบราณดงแม่นางเมือง

ศิลาจารึกดงแม่นางเมือง เป็นหินชนวนเขียนจารึก 2 ด้าน ด้วยภาษาอินเดียกลาง ด้านหนึ่งจารึกเป็นภาษามคธ อ้างถึงพระราชโองการของพระเจ้าอโศกมหาราชถึงเจ้าเมืองสุนด์ร์ อีกด้านหนึ่งจารึกเป็นภาษาเขมรกล่าวถึงพิธีกรรม และสิ่งสักการะที่พระเจ้าสุนด์ร์ผู้ครอบครอง กรุง “ชานยะปุระ” จัดถวายอุทิศส่วนกุศลให้พระธาตุของพระเจ้าศรีธรรมมาโสกราชผู้สวรรคตแล้ว ตามกระแสพระราชโองการของราชาธิราชผู้ลูก ซึ่งมีพระนามเดียวกันว่า พระศรีธรรมมาโสกราช และได้บันทึกวันเวลาที่ได้กระทำบูชาอุทิศส่วนกุศลไว้ในมหาศักราช 1089 ตรงกับพุทธศักราช 1710 (ฉ่ำ ทองคำวรรณ, 2505)

เมืองโบราณดงแม่นางเมือง เป็นที่รู้จักของนักวิชาการประวัติศาสตร์โบราณคดีอย่างแพร่หลาย เนื่องจากจารึกดงแม่นางเมือง และการพบโบราณสถานรูปเจดีย์ สระน้ำ และโบราณวัตถุ จำนวนมากกระจายทั่วพื้นที่กว้าง มีเอกสารวิชาการและบทความเผยแพร่เกี่ยวกับเมืองโบราณดงแม่นางเมือง ทั้งที่เป็นเอกสารตีพิมพ์ และในสื่อต่างๆ ซึ่งได้รวบรวมไว้ในเอกสารอ่านประกอบตามรายงานฉบับนี้ เช่น มานิต วัลลิโภดม (2523) ศรีศักร

วัลลิโภดม (2524, 2525, 2545, 2552 ฯลฯ) วิทยาลัยครุносวรรค์ (2527) พระครูนิรุติธรรมสาร(2553) องค์การบริหารส่วนตำบลเจริญผล (2553) เป็นต้น

กรมศิลปากร และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นทั้งส่วนราชการ และภาคเอกชนได้ให้ความสนใจในเมืองโบราณดงแม่นางเมือง และดำเนินการศึกษาสำรวจ และประชาสัมพันธ์เป็นระยะๆ เช่น ประชาสัมพันธ์จังหวัดนครสวรรค์ ได้ทำวิดีโอ เรื่องดงแม่นางเมือง เผยแพร่ในเว็บไซต์สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดนครสวรรค์ (<http://province.prd.go.th> 6/10/2010) องค์การบริหารส่วนตำบลเจริญผล เมื่อ พ.ศ. 2522 ได้จัดหาทุนสนับสนุนการขุดสำรวจโบราณคดีในบริเวณเมืองโบราณดงแม่นางเมือง เพื่อทำวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตของคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร และในปีเดียวกันได้จัดงบประมาณสมทบสนับสนุน สำนักศิลปากรที่ 4 ลพบุรี กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม ในการขุดสำรวจโบราณคดีเฉพาะพื้นที่บางส่วน บริเวณนอกเมืองโบราณดงแม่นางเมืองห่างจากกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 25 เมตร พบโครงกระดูกจำนวน 52 โครง มีส่วนสมบูรณ์ทั้งร่างกาย 22 โครง ที่เหลืออยู่ในสภาพที่ไม่สมบูรณ์ และได้สันนิษฐานว่าเมืองโบราณมีการตั้งถิ่นฐานมายาวนาน เริ่มต้นไม่น้อยกว่าพุทธศตวรรษที่ 13-14 และยังพบร่องรอยต่อเนื่องมาจนถึงพุทธศตวรรษที่ 15-16 (องค์การบริหารส่วนตำบลเจริญผล; 2553) ประกอบหลักฐานช่วงเวลาปรากฏในศิลาจารึก พ.ศ. 1710 แสดงให้เห็นถึงการตั้งถิ่นฐานมายาวนานนับเป็นความสำคัญทางประวัติศาสตร์โบราณคดีของเมืองโบราณดงแม่นางเมือง เป็นที่รับรู้ทั่วไปของนักวิชาการ และท้องถิ่น

เอกสารอ่านประกอบ

- จารุวรรณ โปษยานนท์. 2543. การศึกษาพัฒนาการทางวัฒนธรรมของชุมชนโบราณบริเวณลุ่มแม่น้ำปิงตอนล่างในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. หน้า 24-29, 52, 55-56, 58, 60-65, 83-91, 112, 118, 147.
- เจริญผล, องค์การบริหารส่วนตำบล. 2553. แผนที่แสดงเขตตำบลเจริญผล อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์. องค์การบริหารส่วนตำบลเจริญผล อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์.
- เจริญผล, องค์การบริหารส่วนตำบล. 2553. สรุปผลการศึกษาทางโบราณคดีเมืองโบราณดงแม่นางเมือง พ.ศ. 2552. องค์การบริหารส่วนตำบลเจริญผล อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์. หน้า 1-6.
- เจริญผล, องค์การบริหารส่วนตำบล. 2553. องค์การบริหารส่วนตำบลเจริญผล อ.บรรพตพิสัย จ.นครสวรรค์. องค์การบริหารส่วนตำบลเจริญผล อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์.
- คำ ทองคำวรรณ. 2505. จารึกดงแม่นางเมือง. วารสารศิลปากร. ปีที่ 5 ฉบับที่ 6 มีนาคม. หน้า 51-54. (เอกสาร โรเนียว).
- จิตติเดช เสวตะทัต. 2530. บ้านมาบมะขาม ตำบลบางตาหงาย อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์. รายงานการศึกษาวิชา 267-469 โทรสัมผัสเพื่อการวางแผนที่ดิน. ภาควิชาภูมิสถาปัตย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (รายงานรวบรวมด้วยตัวเขียน).
- ทิวา สุภจรรยา และผ่องศรี วนาสิน. 2524-2527. ทะเบียนแหล่งที่ตั้งชุมชนโบราณในประเทศไทย. โครงการวิจัยชุมชนโบราณจากรูปถ่ายทางอากาศ. มูลนิธิโตโยต้า. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 6 เล่ม.
- นครสวรรค์, วิทยาลัยครู. 2527. รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์. นครสวรรค์: รัษฎกกลาง. อมรินทร์การพิมพ์. หน้า 88-91, 105-113, 139-145.
- นิติธรรมสาร, พระครู. 2553. ประวัติดงแม่นางเมือง. วัดดงแม่นางเมือง(ดงแม่นางเมือง) ตำบลตาสัง อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์.
- นิติธรรมสาร, พระครู. 2553. ประวัติดงแม่นางเมือง. วัดแม่ศรีเมือง ตำบลตาสัง อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์. หน้า 1-17.
- โบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 5 สุโขทัย, สำนักงาน. 2546. ผังเมืองดงแม่นางเมือง ม.4 ต.เจริญผล, ม.10 ต.ตาสัง อ.บรรพตพิสัย จ.นครสวรรค์. สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 5 สุโขทัย กรมศิลปากร.
- ประกิจ ลัคนผอง. 2546. วัดดงแม่นางเมือง. วิทยานิพนธ์ปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาสถาปัตยกรรมไทย. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. หน้า 1-6, 59-93, 181-229, 230-234.
- มานิต วัลลิโกดม. 2523. เนื่องในกำแพงเพชร. วารสารเมืองโบราณ. ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 ธันวาคม 2523 - มีนาคม 2524. โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์. หน้า 14, 16.
- วัฒนธรรมจังหวัดพิจิตร, สำนักงาน. 2549. หนังสือวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์ และภูมิปัญญาจังหวัดพิจิตร (ทับคล้อ). สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพิจิตร กระทรวงวัฒนธรรม. หน้า 34.
- ศรีศักร วัลลิโกดม. 2524. ร่องรอยของชุมชนโบราณที่ลุ่มน้ำพานทอง. รายงานการสัมมนา วัฒนธรรมภาคตะวันออก. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน. พิมพ์ที่ กมลศิลป์การพิมพ์. หน้า 181.
- ศรีศักร วัลลิโกดม. 2525. โบราณคดีไทยในทศวรรษที่ผ่านมา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์. หน้า 17.

- ศรีศักร วัลลิโกดม. 2538. แอ่งอารยธรรมอีสาน : แฉหลักฐานโบราณคดีสมัยลพบุรีหน้าประวัติศาสตร์ไทย. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน. หน้า 336-337.
- ศรีศักร วัลลิโกดม. 2538. ค้นหาอดีตของเมืองโบราณ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ. หน้า 182-195.
- ศรีศักร วัลลิโกดม. 2545. อารยธรรมฝั่งทะเลตะวันออก. บริษัท พิมพ์เศส พรินติ้ง เซ็นเตอร์ จำกัด. หน้า 199.
- ศรีศักร วัลลิโกดม. 2552. เมืองโบราณในอาณาจักรสุโขทัย. พิมพ์ที่ ด้านสุทธาการพิมพ์ (พิมพ์ครั้งที่ 2). หน้า 382.
- ศิลปากร, กรม. 2542. หนังสือเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่องวัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดนครสวรรค์. คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุ. กระทรวงศึกษาธิการ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. หน้า 53, 86, 98.
- ศิลปากรที่ 4 ลพบุรี, สำนัก. 2552. แหล่งโบราณคดีดงแม่นางเมือง ตำบลเจริญผล อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ (กรณีศึกษาเฉพาะเนินดินนอกเมืองโบราณดงแม่นางเมือง ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้). สำนักศิลปากรที่ 4 ลพบุรี กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม. หน้า 1-143.
- chaiwbi.com. “ประวัติความเป็นมา” (http://www.chaiwbi.com/0drem/web_children/2548/55/5503/01.html, July 13, 2010)
- komchadluek.net. “ศิลป์แห่งแผ่นดิน - พิพิธภัณฑสถานวัดดงแม่นางเมือง” (<http://www.komchadluek.net/detail/20100202/46709/>, August 7, 2010)
- lek-prapai.org. “ดงแม่นางเมือง แกนหลักแห่งการสร้างสำนักและประวัติศาสตร์ของคอนท้องถิ่น” (<http://www.lek-prapai.org/letter3.php?id=95>, August 7, 2010)
- nsru.ac.th. “ดงแม่นางเมือง” (<http://www.nsru.ac.th/sport2009/tour14.asp>, August 7, 2010)
- oknation.ne. “ตำนานเรื่องดงแม่นางเมือง” (<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=58459>, August 7, 2010)
- openbase.in.th. “แหล่งโบราณคดีภาคเหนือ – ดงแม่นางเมือง” (<http://www.openbase.in.th/node/8907>, August 7, 2010)
- sac.or.th. “จารึกดงแม่นางเมือง” (<http://www2.sac.or.th/databases/jaruk/th/main.php?p=ZGV0YWls&id=254&userinput=>, August 7, 2010)
- school.obec.go.th. “ดงแม่นางเมือง (เมืองชานัญบุรี)” (<http://school.obec.go.th/anubanbanphotpisai/html/tunyaburi.htm>, August 7, 2010)
- tv5.co.th. “ตำนานดงแม่นางเมือง” (<http://www1.tv5.co.th/service/mod/heritage/nation/oldcity/nakhonsawan3.htm>, August 7, 2010)
- ประชาสัมพันธ์จังหวัดนครสวรรค์, สำนักงาน. “วีดีโอ เรื่อง หลักฐานทางโบราณคดี ดงแม่นางเมือง” (<http://province.prd.go.th/nakhonsawan/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&p=1094#1094>, August 26, 2010)
- ประเพณีไทย คอค คอม. “ดงแม่นางเมือง” (http://www.prapayneethai.com/th/archaeological_site/north/view.asp?id=0440, August 7, 2010)

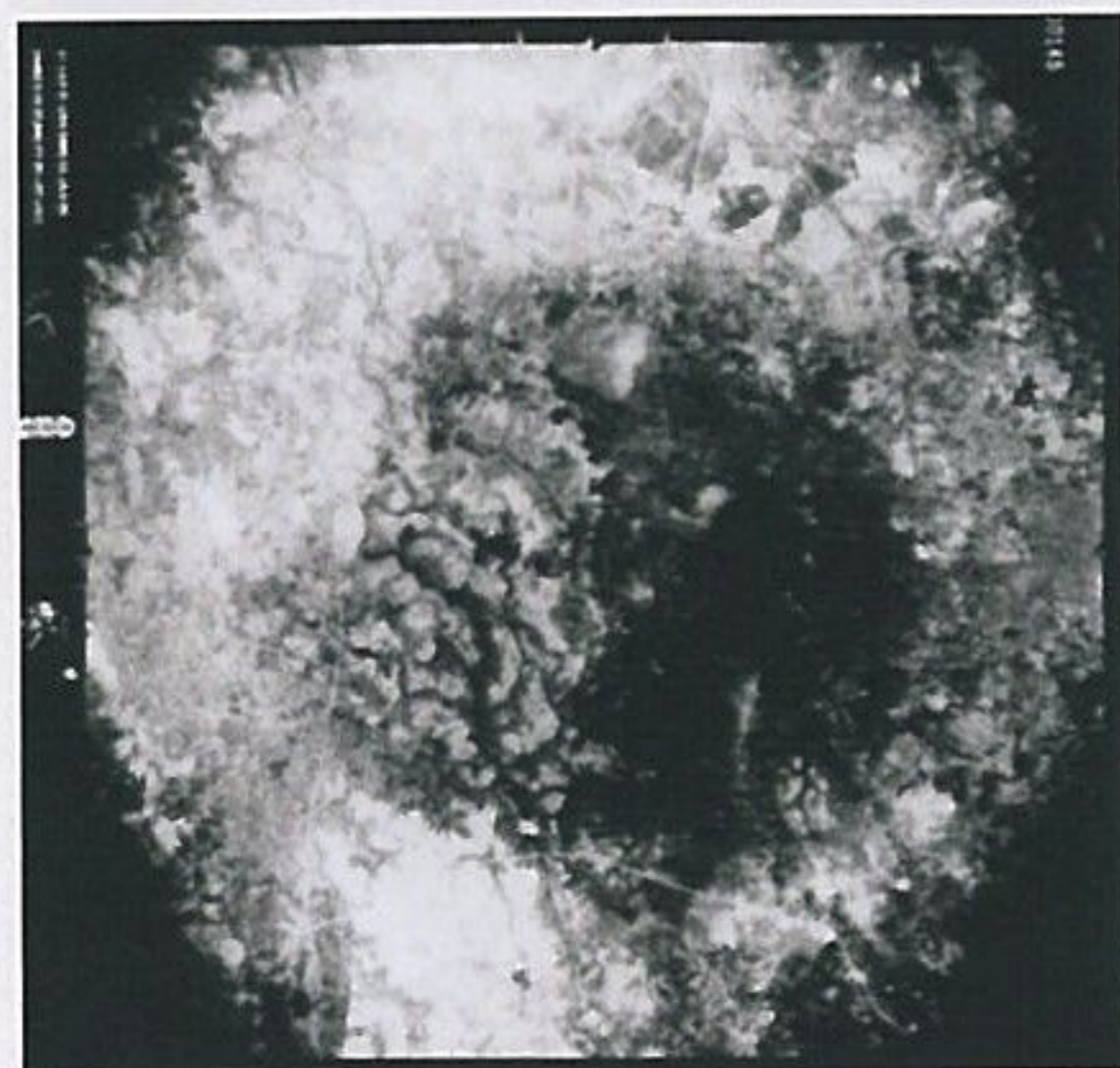
6. การกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง

การศึกษากำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง ที่บ้านมาบมะขาม ตำบลเจริญผล อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ได้ศึกษาสภาพภูมิประเทศ ซึ่งเป็นร่องรอยกำแพงเมือง-คูเมือง สภาพแวดล้อมการตั้งถิ่นฐาน ประกอบกับการศึกษาข้อมูลด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี และสภาพการเปลี่ยนแปลงตามที่ปรากฏบนรูปถ่ายทางอากาศ รวมถึงการตรวจสอบข้อมูลในภูมิประเทศ และได้กำหนดขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมือง โดยจัดทำเป็นแผนที่ทาบบนรูปถ่ายทางอากาศที่ปรับแก้ความคลาดเคลื่อนและกำหนดพิกัดฉากยูทีเอ็ม ตามแผนที่ภาพถ่ายออร์โธรีซิเชิงเลข มาตรฐาน 1:4,000 ที่กรมพัฒนาที่ดินจัดทำขึ้น วิธีการศึกษาและการจัดทำแผนที่กำหนดขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมือง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

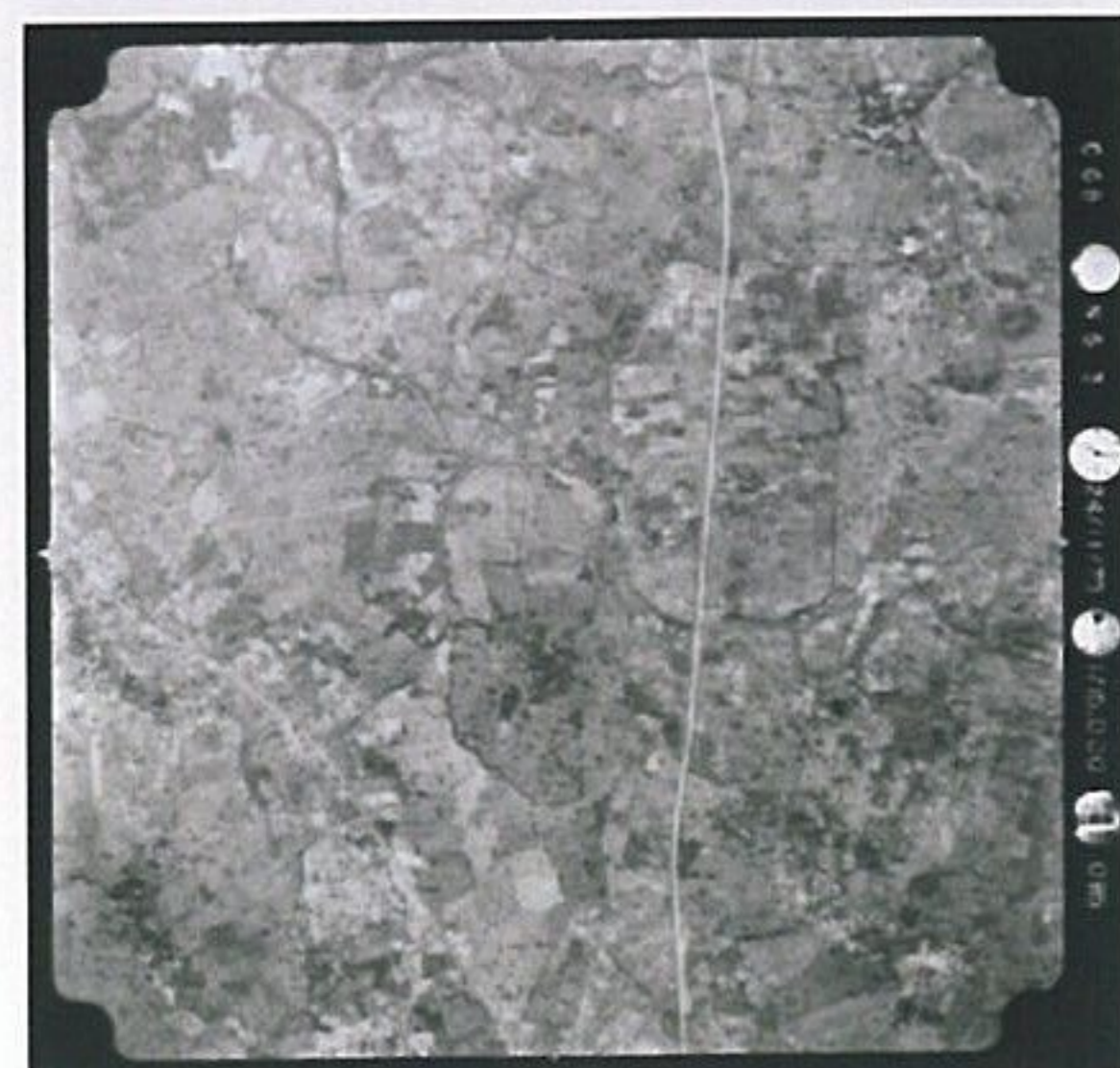
6.1 รูปถ่ายทางอากาศที่ใช้ในการศึกษาและทำแผนที่

ก) รูปถ่ายทางอากาศโครงการ WWS
บันทึกภาพวันที่ 07 ธันวาคม พ.ศ. 2496
ม้วนที่ M 38 เลขที่ภาพ 5011-5012

ข) รูปถ่ายทางอากาศโครงการ VAP 61 V1
บันทึกภาพวันที่ 09 มกราคม พ.ศ. 2512
ม้วนที่ 5262 เลขที่ภาพ 144-145

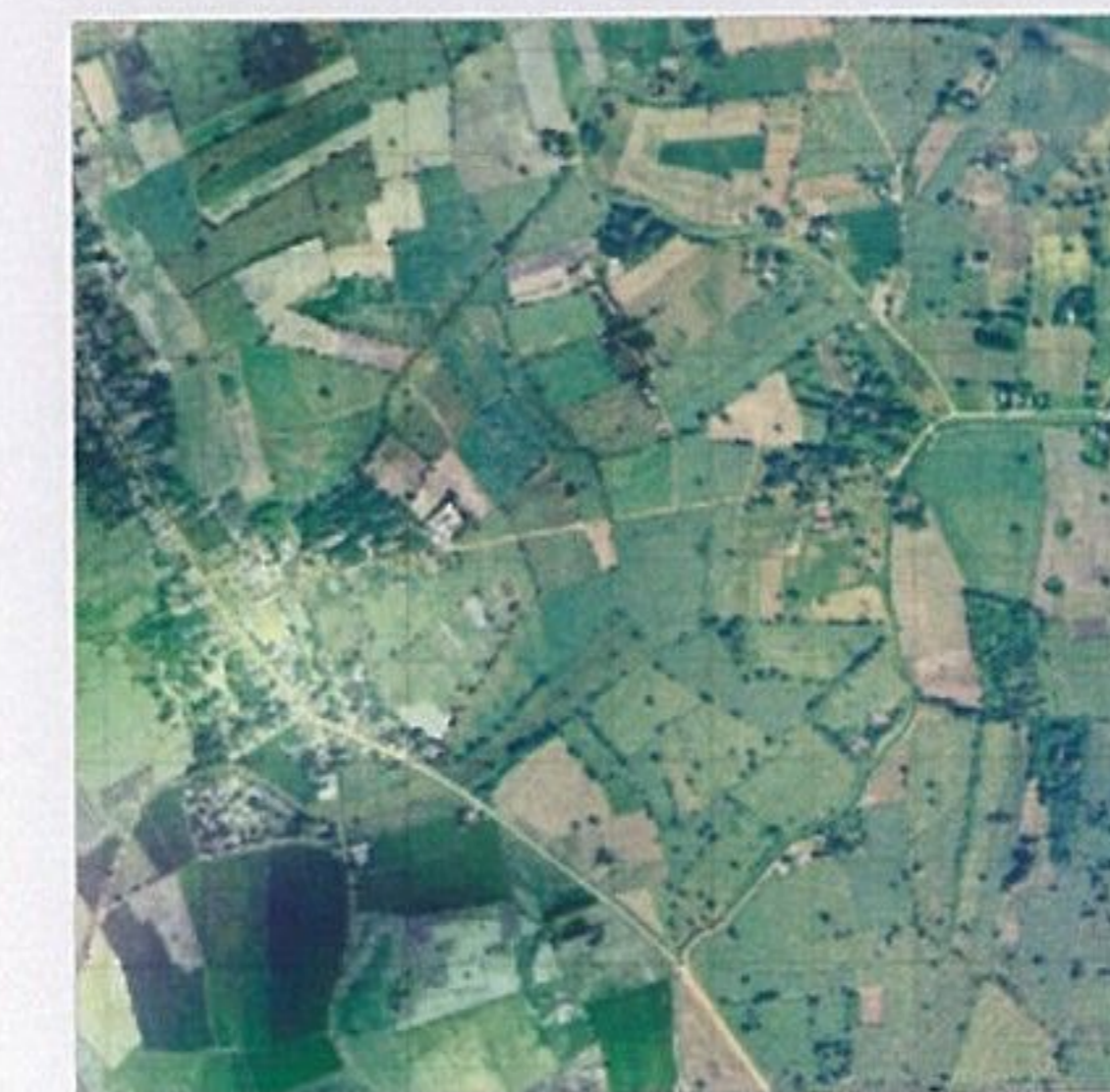
ค) รูปถ่ายทางอากาศโครงการ N.S.3
บันทึกภาพวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518
ม้วนที่ C 68 เลขที่ภาพ 085-086

ง) รูปถ่ายทางอากาศโครงการ LTP
บันทึกภาพวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2534
ม้วนที่ R 67 เลขที่ภาพ 205-206

จ) รูปถ่ายทางอากาศโครงการ MOAC
บันทึกภาพวันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2545
ม้วนที่ 084 เลขที่ภาพ 231-232

ฉ) แผนที่ภาพถ่ายออร์โธรีซิเชิงเลข มาตรฐาน 1:4,000
ระวาง 4941 II , 5041 III ภาพเลขที่ 0670, 0870
จากรูปถ่ายทางอากาศโครงการ MOAC
บันทึกภาพเมื่อปี พ.ศ. 2545
จัดทำโดยกรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ.2553

6.1 การเตรียมภาพเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูล และจัดทำแผนที่

ในการเตรียมภาพเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลแผนที่ ได้นำแผนที่ภาพถ่ายออร์โธโธสีเชิงเลข มาตราส่วน 1:4,000 ผลิตโดยกรมพัฒนาที่ดิน และจัดทำสำเนาภาพโดยการสแกนรูปถ่ายทางอากาศโครงการต่างๆ ให้คลุมบริเวณกำแพงเมือง-คูเมืองที่บ้านมาบมะขาม และประกอบภาพบริเวณกำแพงเมือง-คูเมืองให้ซ้อนทับเป็นตำแหน่งเดียวกัน โดยปรับแก้ให้มีความถูกต้องตามตำแหน่งในแผนที่ภาพถ่ายออร์โธสีเชิงเลข ที่ มาตราส่วน 1:4,000 ของกรมพัฒนาที่ดิน และนำมาจัดทำเป็นแผ่นภาพขนาด A3 แสดงบริเวณกำแพงเมือง-คูเมืองทั้งเมืองบนแผ่นเดียวกัน และแสดงแนวขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ขนาดมาตราส่วน 1:4,000 แยกเป็นส่วนๆ ให้แต่ละส่วนมีพื้นที่ขนาด 1 ตารางกิโลเมตร ต่อเนื่องและครอบคลุมขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมือง จนครบทั้งบริเวณ

6.2 การกำหนดขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมือง

ในการศึกษาเพื่อกำหนดขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมืองที่บ้านมาบมะขาม ได้เริ่มต้นศึกษาร่องรอยที่เป็นหลักฐานเพื่อกำหนดแนวที่เป็นขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมือง โดยอาศัยหลักฐานข้อมูลที่ปรากฏให้เห็นได้ในรูปถ่ายทางอากาศช่วงเวลาต่างๆ ประกอบการศึกษาสภาพแวดล้อมการตั้งถิ่นฐานแหล่งชุมชนโบราณและหลักฐานทางประวัติศาสตร์โบราณคดี ต่อจากนั้น ได้พิจารณาศึกษากำหนดแนวที่เป็นขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ลงบนรูปถ่ายทางอากาศที่ปรับแก้ความคลาดเคลื่อนและกำหนดพิกัดฉากยูทีเอ็ม มาตราส่วน 1:4,000 ตามภาพที่ใช้เป็นฐานข้อมูล และแสดงแนวที่เป็นขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมืองไว้ในแผนที่รูปที่ 6.1 สำหรับขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมืองซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง ตามที่ตรวจพบจากหลักฐานรูปถ่ายทางอากาศช่วงเวลาต่างๆ ได้แสดงรายละเอียดข้อมูลบนแผนที่แสดงแนวที่เป็นขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมือง พร้อมด้วยปี พ.ศ. รูปถ่ายทางอากาศไว้ในแผนที่รูปที่ 6.2

สภาพกำแพงเมือง-คูเมืองและข้อเสนอแนะ

เมืองโบราณดงแม่นางเมือง เป็นแหล่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบที่ราบลุ่มตะกอนแม่น้ำด้านตะวันออกของแม่น้ำปิง ปัจจุบันเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและมีที่พักอาศัยเบาบางทั้งในบริเวณเมืองมีกำแพงเมือง-คูเมืองล้อมรอบ และในพื้นที่รอบเมืองอยู่ห่างหมู่บ้านท่าตะโก ตำบลตาสัง ไปทางตะวันออกประมาณ 1 กิโลเมตร หลักฐานกำแพงเมือง-คูเมืองรวมถึงคูคลอง และเนินโบราณสถานยังคงปรากฏเห็นได้ชัดในรูปถ่ายทางอากาศทุกโครงการ เมืองโบราณดงแม่นางเมืองเป็นที่รับรู้ของท้องถิ่นและส่วนราชการมาช้านาน และถึงแม้ว่าจะมีการตั้งถิ่นฐานและใช้พื้นที่เกษตรกรรม แต่ยังคงเหลือหลักฐานคูน้ำคันดินค่อนข้างเด่นชัดในภูมิประเทศ สามารถเปรียบเทียบได้กับแผนผังสำรวจโดยสำนักงานโบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 5 สุโขทัย (2546) กรมศิลปากร เพียงพอสำหรับการกำหนดแนวกำแพงเมือง-คูเมืองได้อย่างสมบูรณ์

แนวกำแพงเมือง-คูเมืองจากแผนผังตามที่กรมศิลปากรจัดทำขึ้น แสดงในส่วนที่ 1 และส่วนที่ 2 แต่ไม่ได้แสดงส่วนที่ 3 ตามที่ปรากฏหลักฐานเด่นชัดในรูปถ่ายทางอากาศ นอกจากนี้ร่องรอยคันดินที่ปรากฏในบริเวณด้านทิศเหนือ และทิศตะวันออกของกำแพงเมือง-คูเมืองที่มีลักษณะเชื่อมต่อล้อมรอบบริเวณตามที่จัดทำแผนที่ไว้ หลักฐาน โบราณสถานและโบราณวัตถุชั้นนิยฐานได้ว่าอาจเป็นส่วนขยายของเมือง หรือเป็นส่วนที่มีการตั้งถิ่นฐานอยู่ก่อน ในการพิจารณากำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง มีข้อควรพิจารณาดังนี้

1) ภายในพื้นที่เมืองส่วนที่ 1 มีร่องรอยการขุดคลองกลางเมืองเป็นรูปกากบาทตามแนวทิศตะวันออก-ตะวันตกจรดคูเมืองทั้ง 2 ด้าน และตามแนวทิศเหนือ-ใต้จรดคูเมืองด้านเหนือ และสระน้ำกลางเมือง การกำหนดแนวเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมืองได้กำหนดไว้เฉพาะแนวเขตกำแพงเมือง-คูเมืองรอบนอก แต่ไม่ได้กำหนดแนวคูที่ผ่านกลางเมืองดังกล่าว อย่างไรก็ตามได้แสดงแนวคูผ่านกลางเมืองไว้เพื่อเป็นหลักฐานการพิจารณาของคณะกรรมการกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง

2) แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมืองส่วนที่ 3 เป็นส่วน การขยายของตัวเมืองส่วนที่ 2 ไปทางตะวันตก มีร่องรอยหลักฐานชัดเจนทั้งในรูปถ่ายทางอากาศและในภูมิประเทศ ซึ่งแตกต่างจากแผนผังจัดทำโดยกรมศิลปากร ในการศึกษาครั้งนี้ได้จัดทำหลักฐาน และกำหนดแนวเขตกำแพงเมือง-คูเมืองไว้ในรายงานฉบับนี้แล้ว (รูป 6.1,6.2)

3) แนวคูน้ำคันดิน บริเวณด้านทิศเหนือ ได้กำหนดแนวไว้ในแผนที่ และรายงานการศึกษารูป 5.3 แสดงให้เห็นแนวคูคันดินล้อมรอบบริเวณ ซึ่งอาจพิจารณาได้ว่าเป็นเครือข่ายคลองเพื่อการชลประทาน หรือเพื่อการคมนาคมในการขยายเมือง หรืออาจเป็นการตั้งถิ่นฐานมาก่อน จึงได้กำหนดแนวขอบเขตไว้เพื่อการพิจารณาว่าควรกำหนดให้เห็นเป็นแนวกำแพงเมือง-คูเมืองหรือไม่

แผนที่แสดงขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง

- ขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
- ..... ขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมืองโดยประมาณ
- แนวที่ไม่สามารถกำหนดขอบเขต
กำแพงเมือง-คูเมืองด้วยรูปถ่ายทางอากาศ

แผนที่ภาพถ่ายออร์โธรีซิซิงเลข ดับบลิวจีเอส 84 โซนที่ 47
 อังอิง กรมพัฒนาที่ดิน มาตรฐาน 1:4,000 พ.ศ.2553
 ระหว่าง 4941 II,5041 III เลขที่ 0670,0870
 รูปถ่ายทางอากาศโครงการ MOAC
 วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2545

สารบัญระวางแผนที่แสดงตำแหน่งภาพ

4941 II - 0670	5041 III - 0870
----------------	-----------------

0 200 เมตร

1770350 m.N.

606800 m.E.

1770350 m.N.

606800 m.E.

สำนักบริหารจัดการฐานข้อมูลพระราชพิศุ กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง

แผนที่แสดงขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง

- ขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
- ..... ขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมืองโดยประมาณ
- แนวที่ไม่สามารถกำหนดขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมืองด้วยรูปถ่ายทางอากาศ

แผนที่ภาพถ่ายออร์โธรีซิซิงเลข ดับบลิวจีเอส 84 โซนที่ 47
 อังอิง กรมพัฒนาที่ดิน มาตรฐาน 1:4,000 พ.ศ.2553
 ระหว่าง 4941 II,5041 III เลขที่ 0670,0870
 รูปถ่ายทางอากาศโครงการ MOAC
 วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2545

สารบัญชาระวางแผนที่แสดงตำแหน่งภาพ

4941 II - 0670	5041 III - 0870
----------------	-----------------

0 200 เมตร

1770350 m.N.

606800 m.E.

สารบัญแผนที่รูปถ่ายทางอากาศโครงการ LTP

LTP Roll 67 No.205
วันที่ 21 มกราคม 2534

0 200 เมตร

เมืองโบราณคางแมนางเมือง(ชานบุรี) (22-3) บ้านมาบมะขาม ตำบลเจริญผล , บ้านดงแม่ศรีเมือง ตำบลตาตั้ง อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

1770350 m.N.

606800 m.E.

สำนักบริหารจัดการฐานข้อมูลพระราชพัสดุ กรมธนารักษ์ กระทรวงการคลัง

สารบัญแผนที่รูปถ่ายทางอากาศโครงการ N.S.3

N.S.3 Roll C68 No.085
วันที่ 24 พฤศจิกายน 2518

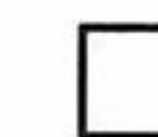
0 200 เมตร

สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เมืองโบราณดงแมนางเมือง(ชานบุรี) (22-3) บ้านมาบะขาม ตำบลเจริญผล , บ้านดงแม่ศรีเมือง ตำบลตาสัง อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

สารบัญแผนที่รูปถ่ายทางอากาศโครงการ VAP 61

VAP 61 VI Roll 5262 No.0145
วันที่ 9 มกราคม 2512

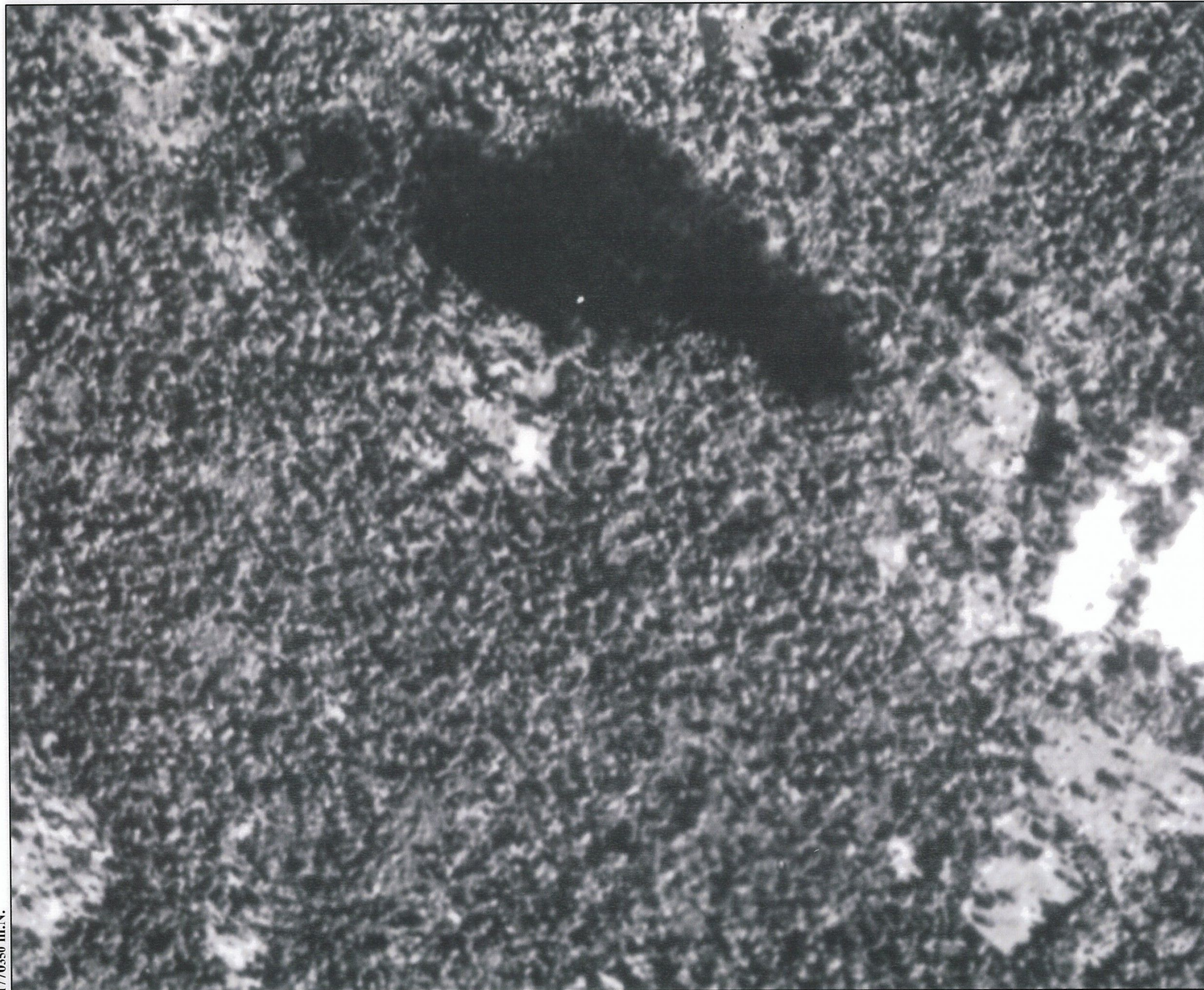

1770350 m.N.

606800 m.E.

0 200 เมตร

เมืองโบราณคางเมี่ยงเมือง(ชานยุริ) (22-3) บ้านมาบะขาม ตำบลเจริญผล , บ้านดงแม่ศรีเมือง ตำบลคาสั่ง อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

1770350 m.N.

606800 m.E.

สำนักบริหารจัดการฐานข้อมูลโบราณคดี กรมศิลปากร กระทรวงการคลัง

สารบัญแผนที่ยูเอชทีทางอากาศโครงการ WWS

WWS Roll M38 No.5012

วันที่ 7 ธันวาคม 2496

0 200 เมตร

สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยศิลปากร

เมืองโบราณดงเมฆนางเมือง(ซานยฺวี่) (22-3) บ้านบางมะขาม ตำบลเจริญผล, บ้านดงแม่ศรีเมือง ตำบลตาสัง อำเภอปรพพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

177000 m.N.

607000 m.E.

0 200 เมตร

แผนที่แสดงขอบเขตที่ดินก้ำแพงเมือง-คูเมือง

- ขอบเขตที่ดินก้ำแพงเมือง-คูเมือง
- ..... ขอบเขตที่ดินก้ำแพงเมือง โดยประมาณ
- แนวที่ไม่สามารถกำหนดขอบเขต
ก้ำแพงเมือง-คูเมืองด้วยวิธีทางอากาศ

แผนที่ภาพถ่ายออร์โธรีซิเจนลง ดัชนีสีเลข 84 โซนที่ 47

อ้างอิง กรมพัฒนาที่ดิน มาตรฐาน 1:4,000 พ.ศ.2553
 ระบาย 4941 II,5041 III เลขที่ 0670,0870
 รูปถ่ายทางอากาศโครงการ MOAC
 วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2545

สารบัญชารางแผนที่ยก้าแพงเมือง-คูเมือง

1	2	3	
0670		0870	
	4	5	

เมืองโบราณดงแมนวงเมือง(ชานยุวี) (22-3) บ้านมามพะงาม ตำบลเจริญผล, บ้านดงแมนวงเมือง ตำบลตาด้าง อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

607000 m.E.

0 200 เมตร

แผนที่แสดงขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง

- ขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
- ..... ขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง โดยประมาณ
- แนวที่ไม่สามารถกำหนดขอบเขต
- กำแพงเมือง-คูเมืองด้วยภาพถ่ายทางอากาศ

แผนที่ภาพถ่ายออร์โธรีซิเจนเลข ดัชนีอ้างอิง 84 โซนที่ 47

อ้างอิง กรมพัฒนาที่ดิน มาตราส่วน 1:4,000 พ.ศ.2553
 ระวัง 4941 II.5041 III เลขที่ 0670,0870
 รูปถ่ายทางอากาศโครงการ MOAC
 วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2545

สารบัญชารางแผนที่ยกภาพเมือง-คูเมือง

1	2	3	
0670	0670	0870	0870
	4	5	

เมืองโบราณคางเมินกวงเมือง(ซานยฺวี่) (22-3) บานบามมะงาม ตำบลเจริญผล , บ้านคงแคว้เมือง ตำบลคางเมินกวงเมือง อำเภอพรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

แผนที่แสดงขอบเขตที่ดินกําแพงเมือง-คูเมือง

- ขอบเขตที่ดินกําแพงเมือง-คูเมือง
  - ..... ขอบเขตที่ดินกําแพงเมือง-คูเมือง โดยประมาณ
  - แนวที่ไม่สามารถกำหนดขอบเขต
- กําแพงเมือง-คูเมืองด้วยรูปถ่ายทางอากาศ

แผนที่ภาพถ่ายออร์โธรีทิโอง ดัชนีจีเอส 84 โซนที่ 47

อ้างอิง กรมพัฒนาที่ดิน มาตรฐาน 1:4,000 พ.ศ.2553

ระวาง 4941 II,5041 III เลขที่ 0670,0870

รูปถ่ายทางอากาศโครงการ MOAC

วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2545

สารบัญระวางแผนที่กําแพงเมือง-คูเมือง

1	2	3	
	0670		0870
		4	5

เมืองโบราณดงเมฆเมือง(ซานยวี) (22-3) บ้านบางมะขาม ตำบลเจริญผล , บางแดงแม่ศรีเมือง ตำบลตาด้าง อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

606000 m.E.

0 200 เมตร

แผนที่แสดงขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง

- ขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง
  - ..... ขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง โดยประมาณ
  - แนวที่ไม่สามารถกำหนดขอบเขต
- กำแพงเมือง-คูเมืองด้วยภาพถ่ายทางอากาศ

แผนที่ภาพถ่ายออร์โธรีเฟอกราล ดัชนีจีเอส 84 โซนที่ 47

อ้างอิง กรมพัฒนาที่ดิน มาตราส่วน 1:4,000 พ.ศ.2553
 ระวัง 4941 II,5041 III เลขที่ 0670,0870
 รูปถ่ายทางอากาศโครงการ MOAC
 วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2545

ตารางผังแผนที่กำแพงเมือง-คูเมือง

1	2	3	
	0670	0870	
		4	5

607000 m.E.

0 200 เมตร

แผนที่แสดงขอบเขตที่ดินก้ำแพงเมือง-กูเมือง

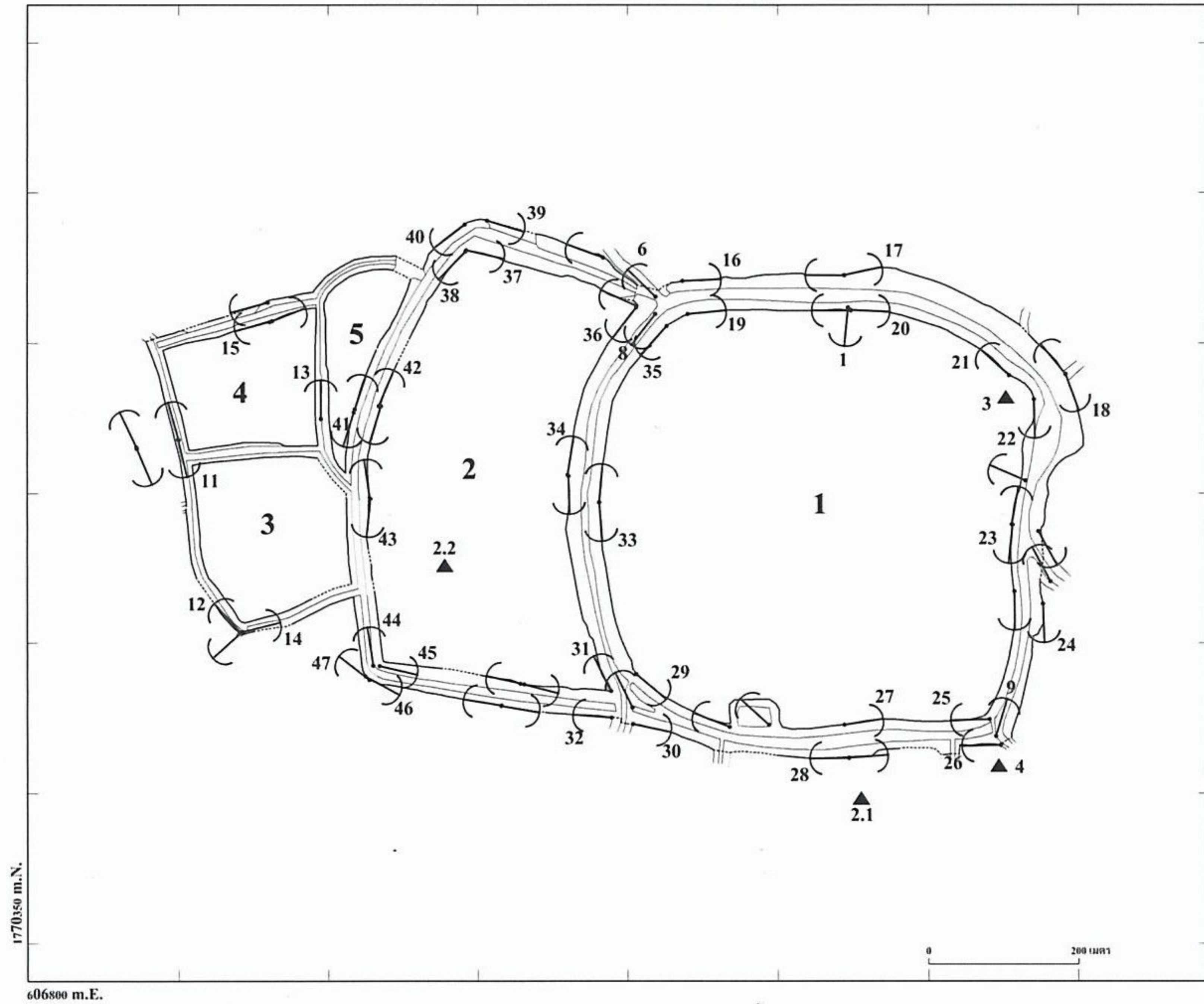
- ขอบเขตที่ดินก้ำแพงเมือง-กูเมือง
- ..... ขอบเขตที่ดินก้ำแพงเมือง-กูเมืองโดยประมาณ
- แนวที่ไม่สามารถกำหนดขอบเขต
- ก้ำแพงเมือง-กูเมืองด้วยคูรูปถ่ายทางอากาศ

แผนที่ภาพถ่ายออร์โธรีซิซิงเลข ดับบลิวไอเอส 84 โซนที่ 47

อ้างอิง กรมพัฒนาที่ดิน มาตรฐานที่ดิน มาตรฐาน 1:4,000 พ.ศ.2553
 ระบาย 4941 II,5041 III เลขที่ 0670,0870
 รูปถ่ายทางอากาศโครงการ MOAC
 วันที่ 11 ธันวาคม พ.ศ.2545

สารบัญระวางแผนที่ก้ำแพงเมือง-กูเมือง

1	2	3	
	0670		0870
		4	5

7.1 แผนที่แสดงตำแหน่งและทิศทางการบันทึกภาพ

7. การสำรวจในภูมิประเทศ

การสำรวจในภูมิประเทศ มีเป้าหมายเพื่อตรวจสอบข้อมูลการศึกษาขอบเขตกำแพงเมือง-คูเมืองจากรูปถ่ายทางอากาศ และเพื่อศึกษาบันทึกภาพภาคสนาม โดยได้เลือกบันทึกภาพเฉพาะบริเวณที่แสดงลักษณะกำแพงเมือง-คูเมืองของเมืองโบราณดงแม่นางเมือง(ธานยบุรี) และลักษณะการเปลี่ยนแปลงเพื่อประกอบการอธิบายการกำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง และเปลี่ยนแปลงในส่วนต่าง ๆ ของเมือง โดยได้จัดทำเป็นภาพประกอบรายงานจำนวน 47 ภาพ แต่ละภาพได้เขียนคำอธิบาย และแสดงตำแหน่งและทิศทางการบันทึกภาพลงบนแผนที่กำแพงเมือง-คูเมือง

กิตติกรรมประกาศ

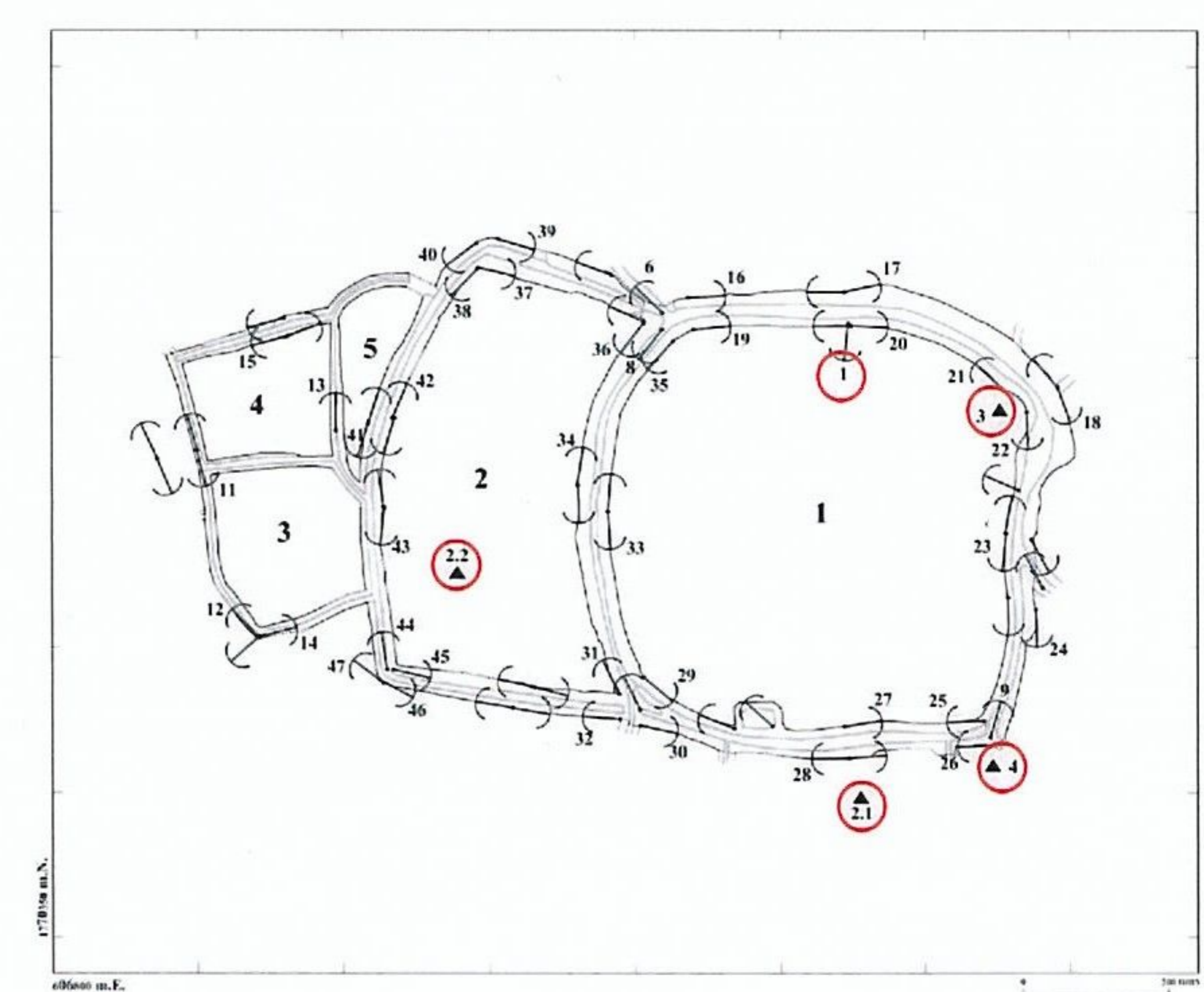
ในการศึกษากำหนดขอบเขตที่ดินกำแพงเมือง-คูเมือง โบราณดงแม่นางเมือง(ธานยบุรี) คณะผู้ดำเนินการศึกษาได้รับความอนุเคราะห์ในการจัดทำแผนที่ภาพถ่ายออร์โธโธซีเชิงเลข มาตรฐาน 1:4,000 จากกรมพัฒนาที่ดิน การบริการในการจัดทำรูปถ่ายทางอากาศและแผนที่ภูมิประเทศจากกรมแผนที่ทหาร วัดคงแม่ศรีเมือง องค์การบริหารส่วนตำบลเจริญผล สำนักศิลปากรที่ 4 ลพบุรี และเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานธนารักษ์พื้นที่นครสวรรค์ ที่ให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี

คณะผู้ดำเนินการศึกษา รู้สึกเป็นพระคุณอย่างยิ่งและขอขอบพระคุณทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

1	2
3	
4	5

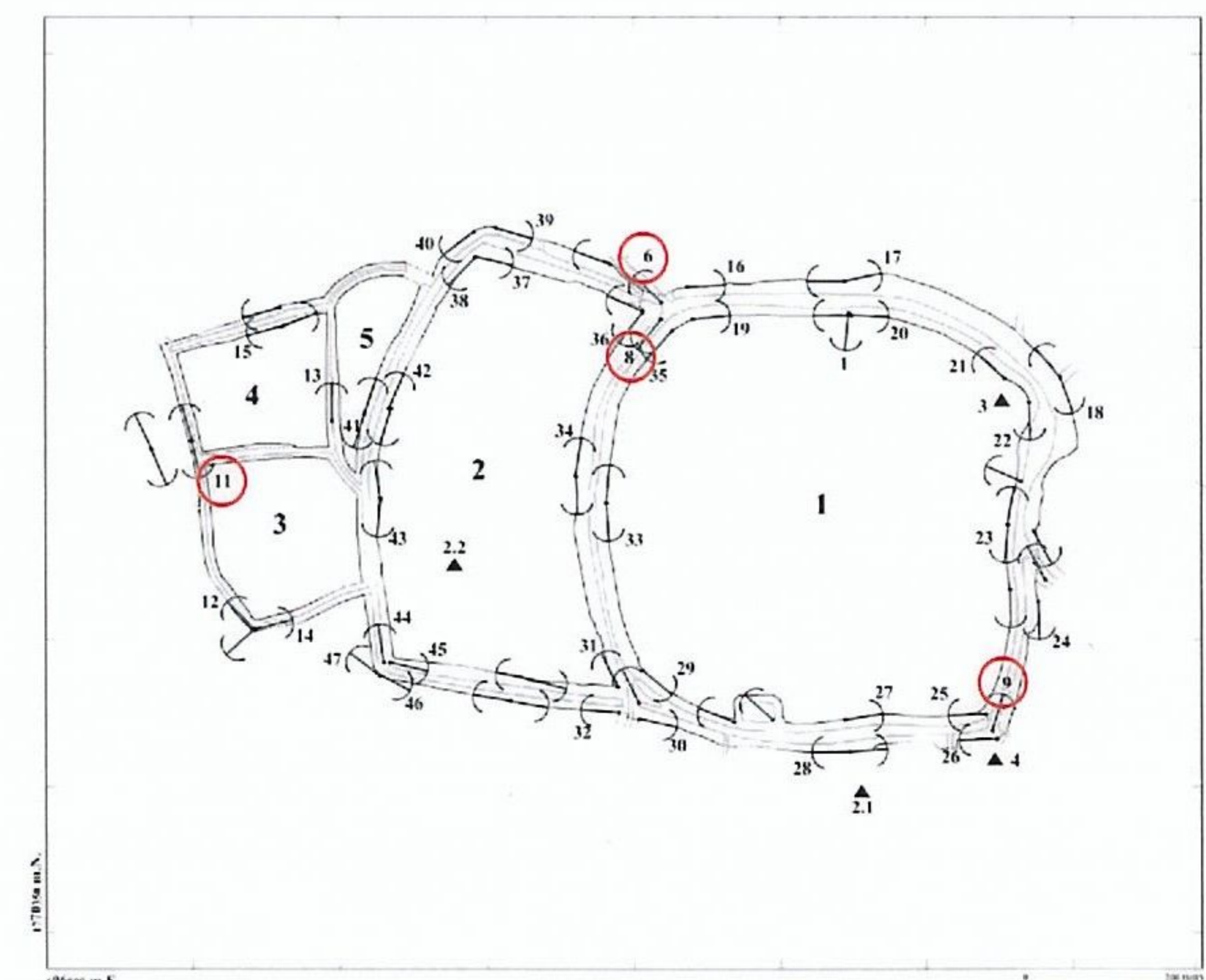
1. เมืองโบราณคงเม่นางเมือง(ชานบุรี) (22-3) ห่างจาก อำเภอบรรพตพิสัย ประมาณ 10.9 กิโลเมตร สภาพภายในเมือง เป็นพื้นที่การเกษตร เช่น นาข้าว ไร่ อ้อย ไร่มัน และมะลิ เป็นต้น
2. แหล่งโบราณคดีที่พบ 2.1 เป็นซากโบราณสถานก่อด้วยอิฐ ด้านทิศใต้ของวงที่ 1 ห่างจากกำแพงเมืองประมาณ 50 เมตร 2.2 โบราณสถาน อยู่ภายในของวงที่ 2 เป็นเจดีย์ยังไม่มีการขุดสำรวจ
3. โบราณวัตถุ ที่วัดคงแม่ศรีเมือง และกระจายตัวบนผิวดินในตัวเมือง มีอายุตั้งแต่ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เรื่อยมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้แก่ ภาชนะดินเผาเนื้อดินทรงหม้อก้นกลม พระพิมพ์รูปสมัชทวารวดี เครื่องถ้วยจีน เป็นต้น จากแหล่งเตาที่หลากหลายแหล่ง เช่น เตาศรีสังฆาลัย เตาเม่นางน้อย เตาพนมกุเลน เตาบ้านกรวดเตาสุโขทัย เตาบ้านบางปูน เครื่องถ้วยจีนจากเตากวางตุ้ง สมัยราชวงศ์ถัง
4. กรมศิลปากร ได้ทำการขุดค้นตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2509 จากนั้นได้ ทำการขุดค้นอีกครั้ง ในปีพ.ศ. 2552 ทางทิศใต้ของวงที่ 1 ติดกับกำแพงเมือง
5. คลองคงแม่ศรีเมือง ด้านทิศตะวันออก เป็นทางน้ำไหลออก จากคูเมือง ซึ่งไหลเข้าคูเมืองด้านทิศเหนือ (รูปที่ 6) เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญหล่อเลี้ยง ชาวเมืองมาชานาน

6	7
8	9
10	11

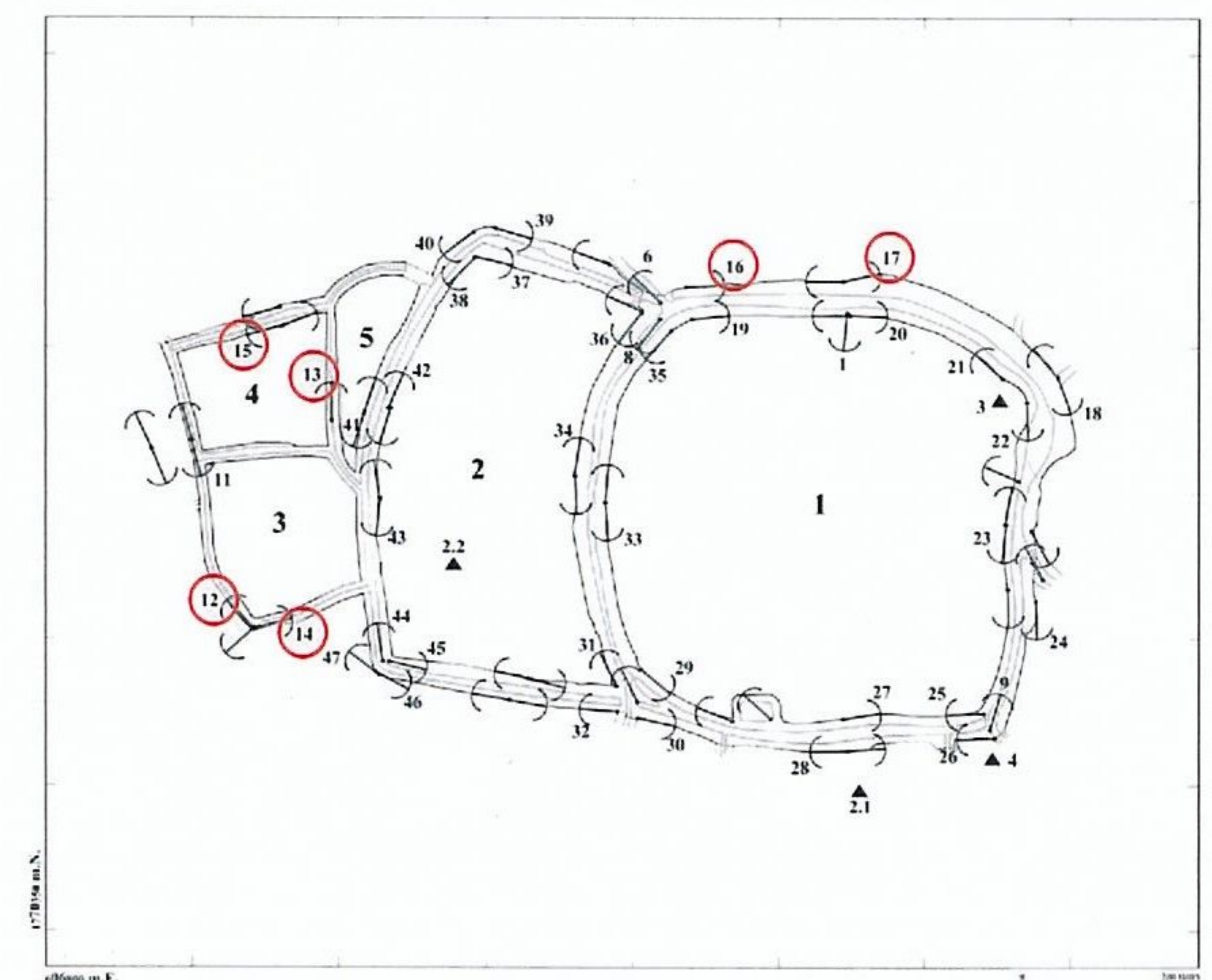
6. คลองดงแม่ศรีเมือง ด้านทิศเหนือ เป็นทางน้ำเข้า คูเมือง ซึ่งไหลแยกจากคลองวังทางทิศเหนือ ห่างจากเมืองประมาณ 1.8 กิโลเมตร
7. การคมนาคม เข้าเมืองโบราณดงแม่นางเมือง(ธานบุรี) ห่างจากอำเภอบรรพตพิสัย ไปทางทิศเหนือ ประมาณ 10.9 กิโลเมตร ตามทางหลวงชนบทหมายเลข 1073 ประมาณ 10.5 กิโลเมตร ถึงสามแยกเลีย่วซ้าย ไปอีก 400 เมตร ถึงเมืองโบราณดงแม่นางเมือง(ธานบุรี)
8. คูเมือง ด้านทิศตะวันตก ของวงที่ 1 ซ้ายมือคือกำแพงเมืองชั้นใน ซ้ายมือคือกำแพงเมืองชั้นนอกมีสภาพที่สมบูรณ์ เนื่องจากการขุดคลองคู โดย อบต.เจริญผล
9. คูเมือง ด้านทิศใต้ ของวงที่ 1 ซ้ายมือคือกำแพงเมืองชั้นใน ซ้ายมือคือกำแพงเมืองชั้นนอก มีสภาพที่สมบูรณ์ เนื่องจากการขุดคลองคู โดย อบต.เจริญผล
10. แนวคันดินโบราณด้านตะวันออก มีแนวเชื่อมต่อกับแนวกำแพงเมือง วงที่ 1 (รูป 5.3) แนวต้นไม้ใหญ่กลางภาพคือคันดินส่วนที่เหลืออยู่
11. แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศตะวันตก ชั้นนอก ของวงที่ 4 กำหนดที่ขอบคูประมาณตำแหน่งลูกศรทางขวาของภาพ กลางภาพเป็นคูเมือง แนวต้นไม้ซ้ายมือคือคันดินและกำแพงเมืองตามลำดับ คูเมืองได้ถูกไถกลบเป็นพื้นที่การเกษตร

12	13
14	15
16	17

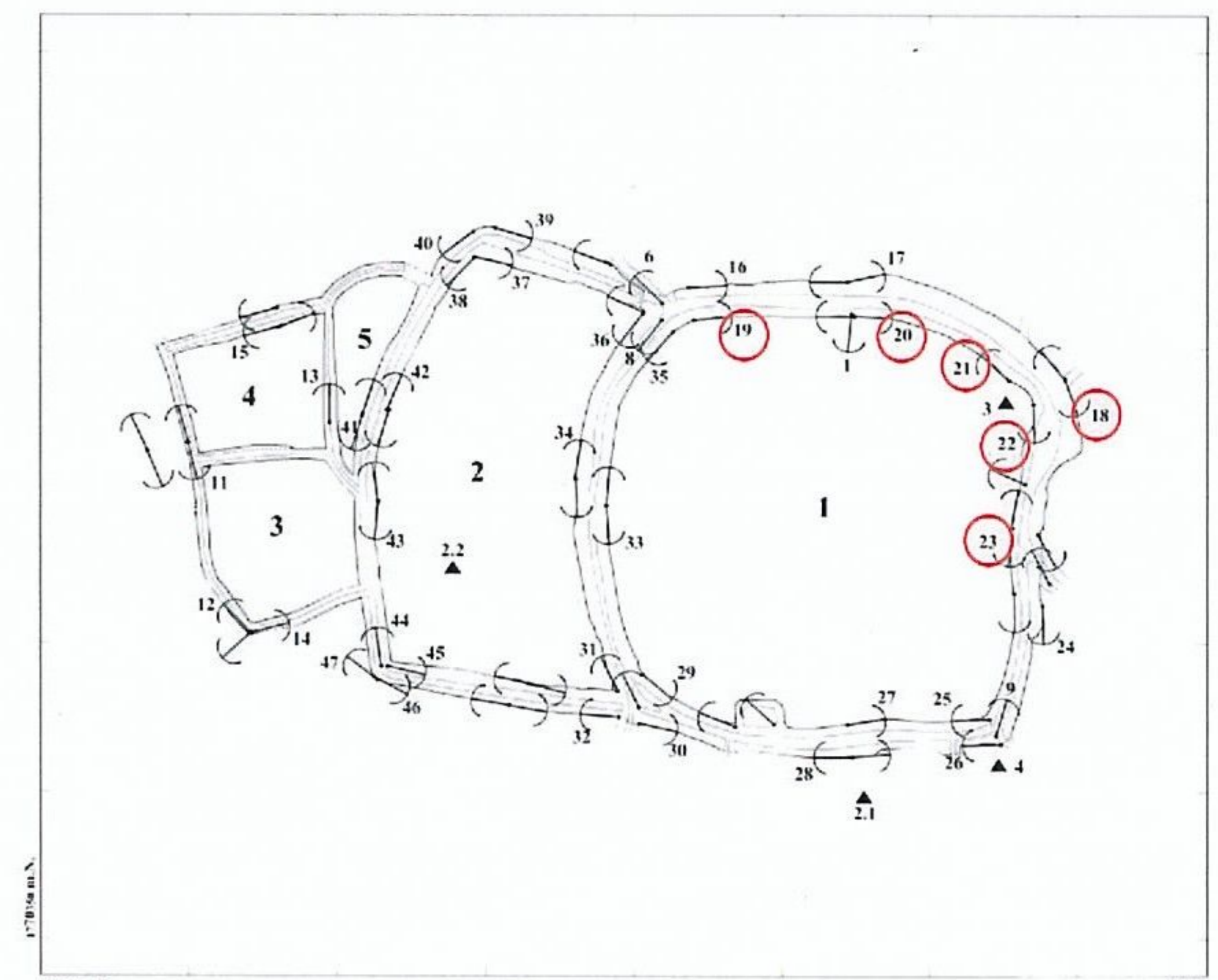
- 12.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศตะวันตก ชั้นนอก ของวงที่ 3 กำหนดที่เขต
ขอบคูประมาณตำแหน่งลูกศรทาง ซ้ายมือตำแหน่งลูกศรทางขวาคือเขตกำแพง
เมืองชั้นใน กำแพงเมือง-คูเมือง ถูก โลกกลับเป็นพื้นที่การเกษตร
- 13.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศตะวันตก ชั้นนอก ของวงที่ 5 กำหนดที่ขอบ
คูประมาณตำแหน่งลูกศรทาง ซ้ายมือตำแหน่งลูกศรทางขวาคือเขตกำแพงเมือง
ชั้นใน กำแพงเมือง-คูเมือง ถูก โลกกลับเป็นพื้นที่การเกษตร
- 14.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศใต้ ชั้นนอก ของวงที่ 3 กำหนดที่ขอบ
คูประมาณตำแหน่งลูกศรทาง ซ้ายมือตำแหน่งลูกศรทางขวาคือเขตขอบคูเมือง
ชั้นใน กำแพงเมือง-คูเมือง ถูก โลกกลับเป็นพื้นที่การเกษตร
- 15.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศเหนือ ชั้นนอก ของวงที่ 4 ประมาณตำแหน่ง
ลูกศรกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ถูก โลกปรับเป็นพื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่
การเกษตร
- 16.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศเหนือ ชั้นนอก ของวงที่ 1 ประมาณตำแหน่ง
คนยืนกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ถนนสร้างทับกำแพงเมืองเข้าหมู่บ้าน
- 17.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศเหนือ ชั้นนอก ของวงที่ 1 ประมาณตำแหน่ง
คนยืนกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง เป็นพื้นที่การเกษตร ปลูกมะลิ

18	19
20	21
22	23

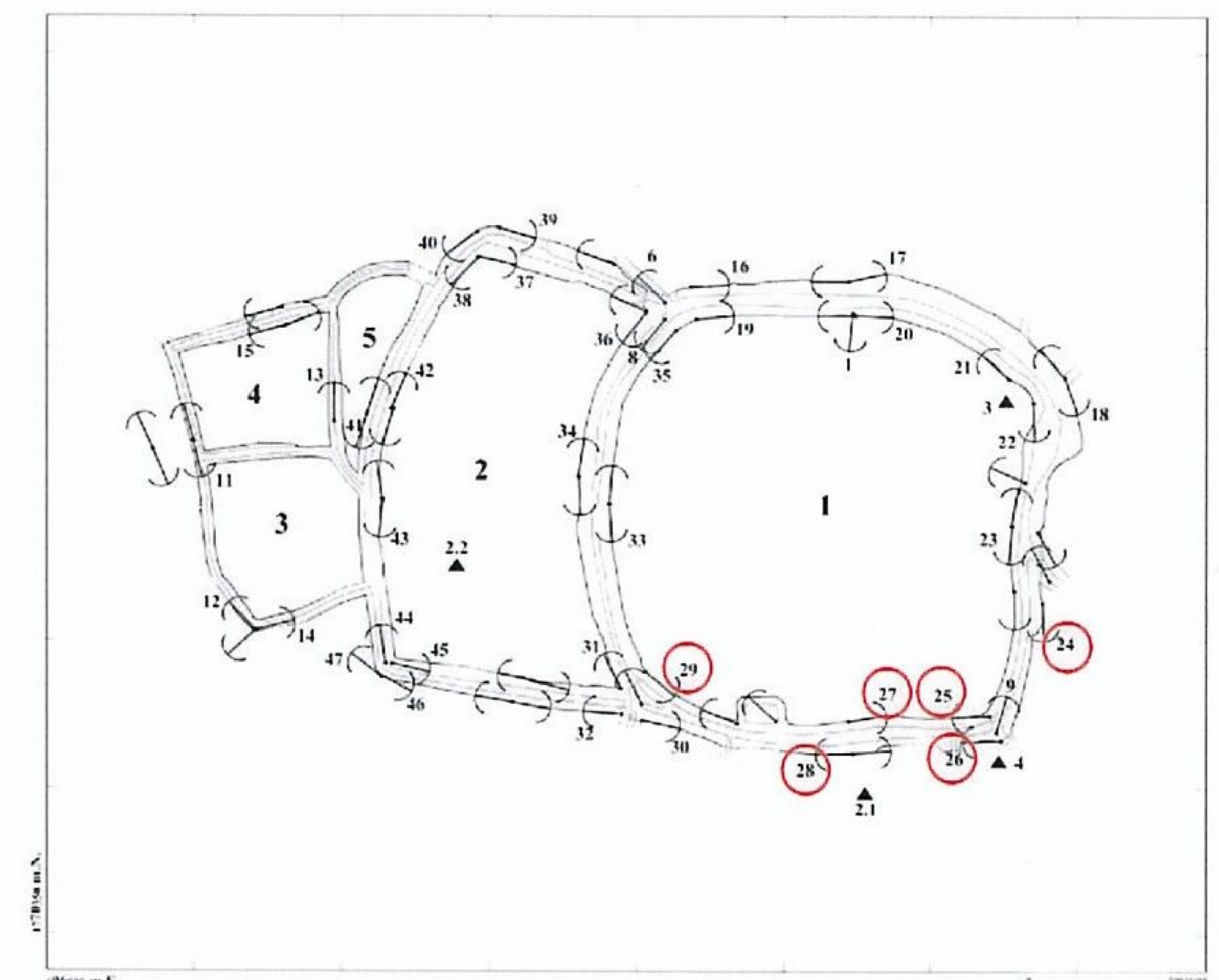
- 18.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศตะวันออก ชั้นนอก ของวงที่ 1 ประมาณ ตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ลาดกำแพงถูกไถเป็นพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง
- 19.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศเหนือ ชั้นใน ของวงที่ 1 ประมาณตำแหน่ง คนยืนกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ถูกไถปราบเป็นพื้นที่การเกษตรปลูกอ้อย
- 20.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศเหนือ ชั้นใน ของวงที่ 1 ประมาณตำแหน่ง คนยืนกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง เป็นพื้นที่การเกษตร
- 21.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศเหนือ ชั้นใน ของวงที่ 1 ประมาณตำแหน่ง คนยืนกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ลาดกำแพงถูกไถ เป็นพื้นที่ปลูกข้าว
- 22.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศตะวันออก ชั้นใน ของวงที่ 1 ประมาณ ตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ถูกทำลายไม่เหลือสภาพคันดิน เพื่อเป็นพื้นที่การเกษตร
- 23.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศตะวันออก ชั้นใน ของวงที่ 1 ประมาณ ตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ลาดกำแพงถูกไถเป็นพื้นที่ การเกษตรปลูกมันสำปะหลัง

24	25
26	27
28	29

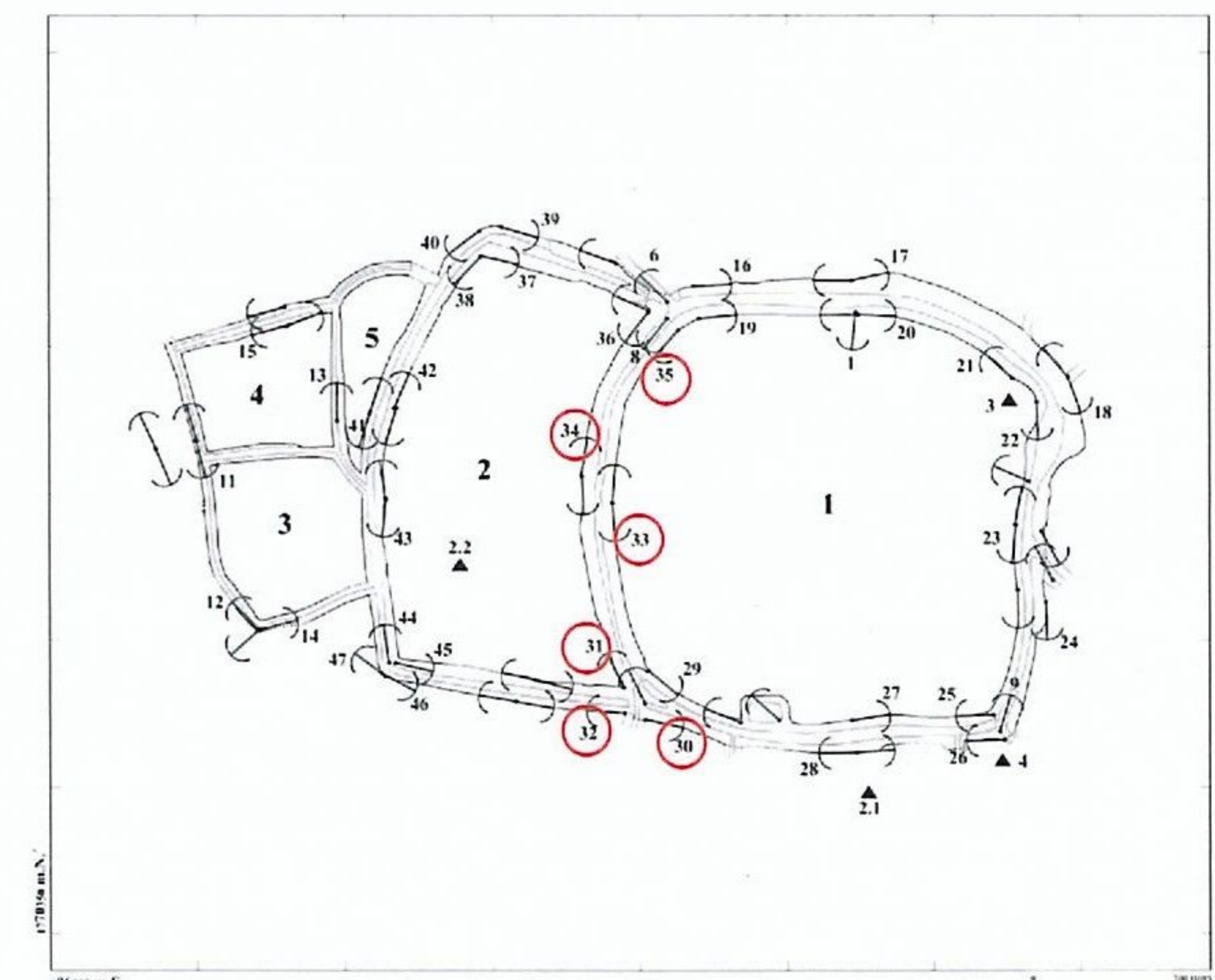
- 24.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศตะวันออก ชั้นนอก ของวงที่ 1 ประมาณตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ยังมีสภาพเหลืออยู่บางส่วน
- 25.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศใต้ ชั้นใน ของวงที่ 1 ประมาณตำแหน่งลูกศรกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ถูกไถทำลายไม่เหลือสภาพ เป็นพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง
- 26.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศใต้ ชั้นนอก ของวงที่ 1 ประมาณตำแหน่งลูกศรกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ถูกไถทำลายไม่เหลือสภาพ
- 27.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศใต้ ชั้นใน ของวงที่ 1 ประมาณตำแหน่งลูกศรกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ถูกไถทำลายไม่เหลือสภาพ เป็นพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง
- 28.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศใต้ ชั้นนอก ของวงที่ 1 ประมาณตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ถูกไถทำลายไม่เหลือสภาพ เป็นพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง
- 29.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศใต้ ชั้นใน ของวงที่ 1 ประมาณตำแหน่งลูกศรกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ถูกไถทำลายไม่เหลือสภาพ เป็นพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง

30	31
32	33
34	35

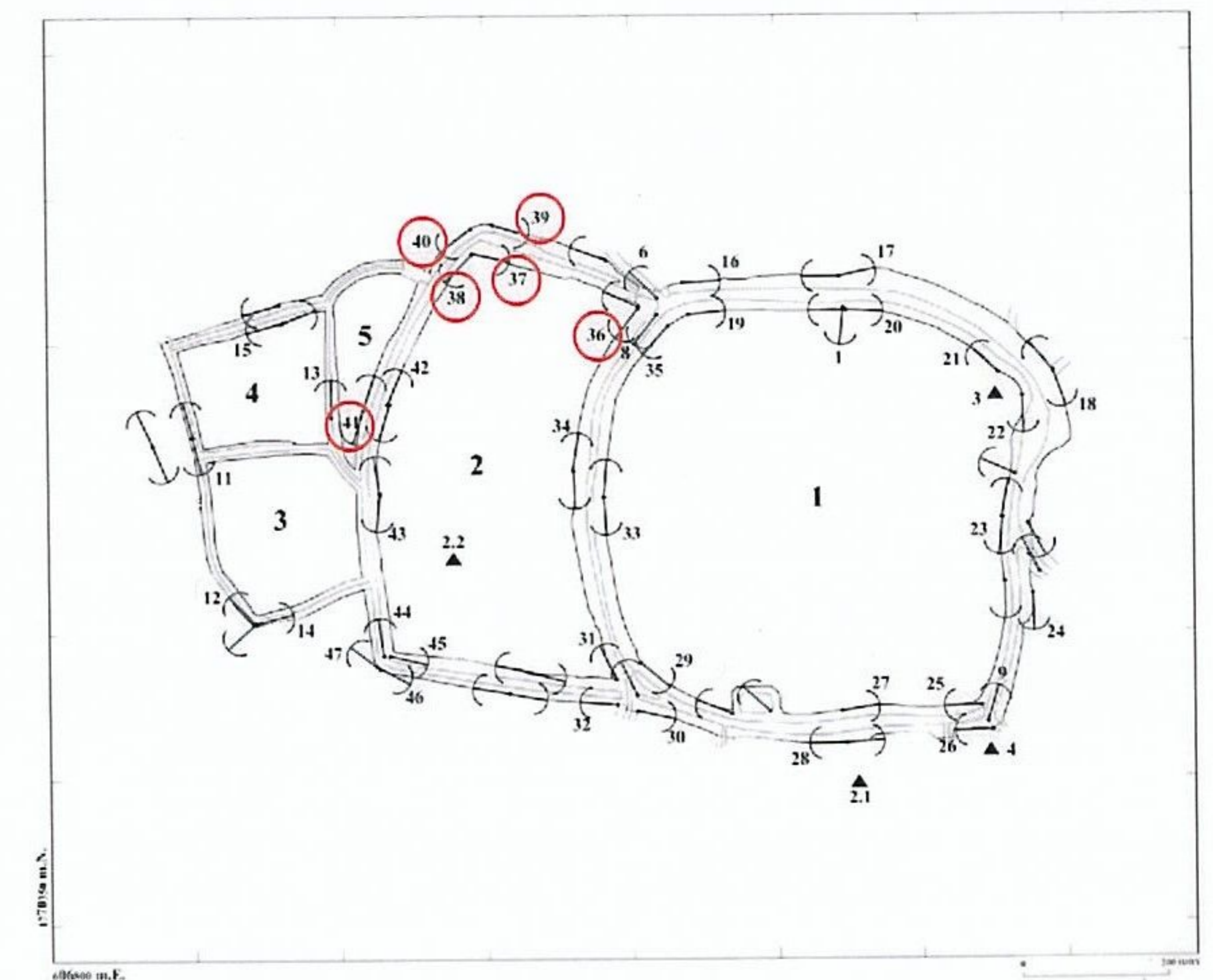
- 30.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศใต้ ชั้นนอก ของวงที่ 1 ประมาณตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ซ้ายมือคือกำแพงเมือง ถูกทำลายไม่เหลือสภาพ เป็นพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง
- 31.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศตะวันออก ชั้นใน ของวงที่ 2 ประมาณตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ถูกไถเป็นพื้นที่การเกษตร
- 32.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศใต้ ชั้นนอก ของวงที่ 2 ประมาณตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ถูกทำลายไม่เหลือสภาพถูกพื้นที่การเกษตร
- 33.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศตะวันตก ชั้นใน ของวงที่ 1 ประมาณตำแหน่งลูกศรกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ถูกไถเป็นพื้นที่การเกษตร
- 34.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศตะวันออก ชั้นใน ของวงที่ 2 ประมาณตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ถูกไถปรับเป็นที่ราบเขตวัดคงแม่ศรีเมือง
- 35.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศตะวันตก ชั้นใน ของวงที่ 1 ประมาณตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ถูกไถเป็นพื้นที่การเกษตร

36	37
38	39
40	41

- 36.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศตะวันออก ชั้นใน ของวงที่ 2 ประมาณตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ซ้ายมือคือกำแพงเมือง เป็นถนนสร้างบนคันดินเขาหมู่บ้าน
- 37.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศเหนือ ชั้นใน ของวงที่ 2 ประมาณตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ซ้ายมือคือกำแพงเมือง คันดินไถปรับทำลายเพื่อทำการเกษตร
- 38.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศเหนือ ชั้นใน ของวงที่ 2 ประมาณตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง ถูกไถปรับเพื่อทำการเกษตร
- 39.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศเหนือ ชั้นนอก ของวงที่ 2 ประมาณตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ขวามือคือกำแพงเมือง คันดินถูกทำลายจนไม่เหลือสภาพเพื่อทำการเกษตร
- 40.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศเหนือ ชั้นนอก ของวงที่ 2 ประมาณตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ซ้ายมือคือกำแพงเมือง คันดินถูกทำลายจนไม่เหลือสภาพเพื่อทำการเกษตร
- 41.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศใต้ ชั้นใน ของวงที่ 5 ประมาณตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ซ้ายมือคือกำแพงเมือง ถูกทำลายจนไม่เหลือสภาพ สร้างเป็นถนน และทำการเกษตร

42	43
44	45
46	47

- 42.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศตะวันตก ชั้นใน ของวงที่ 2 ประมาณตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ซ้ายมือคือกำแพงเมือง ถูกไถสร้างเป็นถนนเข้าหมู่บ้าน และพื้นที่การเกษตร
- 43.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศตะวันตก ชั้นใน ของวงที่ 2 ประมาณตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ซ้ายมือคือกำแพงเมือง การไถลายเพื่อทำการเกษตรปลูกอ้อย
- 44.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศใต้ ชั้นใน ของวงที่ 2 ประมาณตำแหน่งคนยืนขวามือของภาพ กลางภาพคือกำแพงเมือง มีสภาพคันดินที่สมบูรณ์
- 45.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศใต้ ชั้นใน ของวงที่ 2 ประมาณตำแหน่งคนยืนซ้ายมือของภาพ กลางภาพคือกำแพงเมือง มีสภาพคันดินที่สมบูรณ์
- 46.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศใต้ ชั้นนอก ของวงที่ 2 ประมาณตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ซ้ายมือคือกำแพงเมือง คันดินถูกไถลายจนไม่เหลือสภาพเพื่อทำการเกษตรปลูกอ้อย
- 47.แนวเขตกำแพงเมือง-คูเมือง ด้านทิศใต้ ชั้นนอก ของวงที่ 2 ประมาณตำแหน่งคนยืนกลางภาพ ซ้ายมือคือกำแพงเมือง ถูกไถลายจนไม่เหลือสภาพเป็นทำการเกษตรปลูกอ้อย

